

Naročnina mesečno 18 Lir, za inozemstvo 20 Lir — nedeljska izdaja celoletno 34 Lir, za inozemstvo 50 Lir. Ček rač. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.349 za inserate.

Podružnica: Novo mesto.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Telefon 4001—4005.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

SLOVENEK

Abbonamenti: Mese 18 Lire, Estero, mese 20 Lire, Edizione domenica, anno 34 Lire, Estero 50 Lire. C. C. P. Lubiana 10.650 per gli abbonamenti: 10.349 per le inserzioni. Filiale: Novo mesto.

Izbija vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku.

Vojno poročilo št. 906

Spopadi motoriziranih oddelkov

Več sovražnih oklepnih vozil uničenih 6 sovražnih letal sestreljenih

Glavni Stan Italijanskih Oboroženih Sil objavlja:

V spopadih med obojestranskimi motoriziranimi oddelki zahodno od Derne je bilo uničenih nekaj sovražnih oklepnih vozil. Slabo vreme je oviralo delovanje letalstva na obeh straneh. En »Curtiss« je bil sestreljen.

Nemški lovci so nad afriškimi obalami zapletli v boj sovražna letala, od katerih so pet letal sestrelili.

Italija ni pozabila sramotnih sankcij!

Ljubljana, 18. novembra.

Danes je poteklo sedem let, odkar so bogataške države nastopile s sankcijami proti Italiji. Dne 18. novembra 1935, ko se je Italija vojskovala v Abesiniji, so Italiji sovražne države z Anglijo na čelu začele z gospodarskim obleganjem Italije, ki ga je Italija sicer zmagovito prestala, toda spomin na to žalostno, evropske civilizacije nevedno dejanje bo ostal neizbrisno zapisan v srcih vseh Italijanov.

V tem času je angleško brodogradništvo začelo strahovalno nastopati v Sredozemlju, hotelo obkrožiti Italijo, ji preprečiti zveze z Afriko in jo tako stisniti in streti. Vsa ta prizadevanja so bila, kakor nam zdaj že pove zgodovina, brez vsakega uspeha. Italija je zavedajoč se svojih naravnih pravic v Sredozemlju in Afriki dvignila fašistično revolucionarno zastavo, angleška oholost je trčila prvič ob vero in pa ob moč Mussolinija, ki je

Ruske izgube pri Tuapseju in Alagiru

Nemški tanki so odbili močne sovražne napade ter prijeli mnogo ujetnikov - Bombni napadi na angloameriške postojanke v francoski Severni Afriki

Hitlerjev glavni stan, 18. nov. Nemško vrhovno poveljstvo objavlja:

V hribovitem ozemlju severovzhodno od Tuapseja je bila potolčena manjša obkoljena sovražna skupina po ponesrečenih izpadnih poskusih.

Romunske čete so na odseku pri Alagiru vrgle Sovjete nazaj v gorovje.

Nemški tanki so odbili močne sovražne napade ter na nekem drugem mestu na neki prednji postojanki uničili sovražne sile. Prijetih je bilo nad 300 ujetnikov in številen plen.

V Kaspiškem morju je nemško letalstvo

potopilo tri ladje, med katerimi je bila ena petrolejska ladja.

Afriska oklepná armada je vodila zaščitne boje s sovražnimi oklepnimi skupinami ter je uničila nekaj tankov.

Ponovno so bile bombardirane pristaniške naprave in skladišča goriva v Boni, kakor tudi letališče Maison Blanche pri Alžiriu.

V letalskih bojih nad tuniško in libijsko

obalo je sovražnik izgubil 5 letal. Pogrešana so tri lastna letala.

Posamična sovražna letala so preteklo noč priletela nad nemško in dansko obalno področje. Pri napadu sovražnih bombnikov na neko mesto ob francoski atlantski obali je imelo civilno prebivalstvo izgube. Nočni lovci so skupno z mornariškim topništvom sestrelili dva angleška bombnika.

Nova japonska pomorska zmaga

Potopljenih je bilo 8 križark, 4 do 5 rušilcev ter ena prevozna ladja, poškodovanih pa 12 ladij — Sestreljenih je bilo tudi 82 ameriških letal

Tokio, 18. nov. AS. Glavni cesarski stan sporoča, da so enote japonske vojne mornarice na 13. novembra napadle sovražna letalska oporišča na Guadalcanalu ter povzročile veliko škodo na letaliških in letalskih napravah. 14 japonskih vojnih ladij, ki so spremljale japonske čete, je odbilo močne napade sovražne eskadre. Ista skupina se je nato severovzhodno od Guadalcanala spoprijela z veliko sovražno mornarico, sestojalo se iz dveh bojnih ladij, 4 križark in mnogih drugih manjših enot. Japonska eskadra je takoj posegla v bitko ter potopila večino sovražnih ladij in poškodovala obe bojni ladji. Ostanke sovražne eskadre so se nato umaknili proti jugu. Ugotovljeno izgube, zadane sovražniku v borbah med 12. in 14. novembrom, so sledeče: potop-

ljenih je bilo 8 križark, od katerih so bile tri srednjevelike, 4 do 5 rušilcev ter ena prevozna ladja. Skupno je bilo potopljenih 13 ali 14 ladij. Težko poškodovane pa so bile: tri križarke, trije ali štiri rušilci in tri prevozne ladje. Lažje sta bili poškodovani dve bojni ladji. Skupno je bilo poškodovanih 11 do 12 ladij. Poleg tega je japonsko letalstvo sestrelilo 63 letal v bitki in 19 na tleh. Japonske izgube so: potopljena je bila ena bojna ladja ter ena težko poškodovana, poleg tega pa je bila potopljena še ena križarka ter trije rušilci, težko pa je bilo poškodovanih 7 prevoznih ladij. 32 letal se je vrglo na sovražne ladje, 9 nadaljnjih letal se ni vrnilo. Sedanja bitka se bo imenovala tretja bitka pri Salomon-skih otokih.

Nemški tisk ob sedmi obletnici sankcij

Berlin, 18. novembra. AS. Nemški tisk piše, da je danes 18. november, obletnica sankcij, katerih žrtve je postala Italija leta 1935 za časa vojne v Abesiniji ter poudarja, da se je v tej dobi Nemčija nahajala na strani Italije. »Deutsche Allgemeine Zeitung« piše, da se 18. november 1935 lahko smatra za rojstni dan Osi. V nasprotju z drugimi narodi, ki so se pridružili sramotnim sankcijam proti Italiji, se Hitlerjevska Nemčija ni držala ob-

strani, marveč se je odkrito pridružila Italiji. Takrat je svet prvič razumel, da imata fašistična in narodnosocialistična revolucija iste cilje in iste ideale ter da korakata vzporedno. »Völkischer Beobachter« poudarja, da se je v naslednjih letih, ki so sledila sankcijam, italijansko-nemško prijateljstvo vedno bolj krepilo, dokler ni postalo nerazdružljiv blok duha in orožja, ki se danes bori za ustvaritev novega reda v Evropi.

Tople Grandijeve besede v zbornici:

»Srce italijanskega ljudstva bije s srcem Genove«

Rim, 18. nov. AS. Pod vodstvom predsednika mlta zbornice fašijev in korporacij Grandija sta se danes sestali zakonodajni komisiji za pravosodstvo in industrijo. V začetku je imel predsednik naslednji govor: »Tovariši! Nov napad je včeraj zadal Genovo. Napadel je to nadvse plomeno mesto, polno tisočletne slave, gospodarico Sredozemlja in vrata Evrope, napadel je junaško ligursko ljudstvo, iz katerega so izšli Kolumb, Doria, Garibaldi in Mazzini, sovražnik, ki se je od Genove naučil pomorske smelosti, umetnosti trgovanja in ustanavljanja kolonij, zdaj pa jo v svojem besu mori in pustoši. Srce italijanskega ljudstva bije s srcem Genove. Naša zakonodajna zbornica hoče biti danes tolmač tega narodnega čustva bratske solidarnosti in močnega ponosa. Genova je dala vzgled, kakšnih kreposti, odporne sile moškega in krščanskega poguma je zmoglo italijansko ljudstvo. Značaj Italijanov se je koval skozi stoletja nasprotovanj in pustošenj v trdih vojnah proti močnim sovražnikom, toda vedno je izšel iz dolgih žalostnih preizkušenj živ in zmagovit, kakršen bo izšel tudi jutri.

Sovražnik upa, da bo z razdejanjem naših hiš in naših ognjišč, naših cerkva in naših slavnih trgov zlomil v italijanskem ljudstvu duha ljubezni do domovine. Proti sovražnemu nasilju

nad sveto zemljo domovine se cela Italija strinja je v železno voljo do odpora in zmage. Ne bo klonil duh Ligurcev in ne bo klonil duh italijanskega ljudstva. Ta nadvse srdita in trda vojna je naredila iz vsakega mesta bojnišče in iz vsake hiše bojni jarek: ljudstvo se bije s svojimi vojaki in blizu svojih vojakov kakor v antičnih vojnah. V svoji odločnosti in rodoljubni disciplini narod ve, da zahteva vojna bridke in trde preizkušnje, predno je dosežena zmaga. Italijansko ljudstvo ve, da v tej vojni, ki je Italija ni izzvala in ki jo je svojevoljno hotel sovražnik, ne gre le za njeno veličino, marveč za obstoj domovine same. To našo domovino hoče sovražnik uničiti in z njo našo civilizacijo, naše narodno edinstvo, delo, žrtve in junaštva štirih generacij od preporeda do danes, bodočnost naših sinov.

Kakor kljubujejo italijanski vojaki z neustrašenim pogumom na daljnjih bojiščih v Rusiji ter na s krvjo napoljenih puščavah v Afriki, na nebu in morju, ki branita domovino, tako se bori Italija, strnjena okoli Kralja in Cesarja in Duceja ter je bolj kakor kdaj odločna vztrajati, boriti se, zmagati.

Besede predsednika Grandija so bile sprejete z živim odobravanjem zborovalcev.

Anglija bo na lastni koži občutila moč Nemčije

Berlin, 18. novembra. AS. Nemški propagandni minister dr. Göbbels je imel v Wuppertal Elberfeldu pred številnim poslušalstvom govor, v katerem je razpravljal o mednarodnem položaju. Poudaril je med drugim, da so se dogodki v nasprotju s sovražnikovimi pričakovanji razvijali ugodno in da so nemške oborožene sile v letošnji poletni in jesenski borbi na vzhodu znova zadivile svet bodisi po svoji obsebnosti, bodisi po svoji prodornosti. Večina ciljev, določenih za letošnjo ofenzivo je bila dosežena. Sovjetska Rusija je izgubila najboljši in najizdatnejši del svojih poljedelskih in industrijskih pokrajin, ki so prešle v aktivno bilanco nemškega gospodarstva. Naš cilj je vedno, je dejal minister Göbbels, zadati sovražniku takšne in tolikšne udarce, da bo uničena njegova napadalna moč, ki grozi Evropi.

Sovražnik si je izbral najslabšo točko za nov

vdor in sicer v Francoski Afriki. Toda že se je začel čutili osni odgovor, ki zelo skrbi Angloamerikance. Treba si je ogledati le številke o potopljenih ladjah na afriški obali. Minister Göbbels je nato polemiziral s Churchillovimi in Stalinovimi izjavami o drugem bojišču ter je ožigal nekatere smešne načrte, ki sta jih pred nedavnim objavila ta dva državnika. Nato je prešel na številke potopljenih ladij v zadnjih mesecih. Zaradi kritičnega položaja, v katerem se sovražnik nahaja, bi rad dosegel z barbarskimi letalskimi napadi na civilno prebivalstvo uspehe, ki naj bi spremenili usodo vojne. Dr. Göbbels je dodal, da bo Anglija na lastni koži občutila, kako močna je Nemčija, ko bo odbila ura maščevanja. Kakor v borbi za zmago narodnosocialistične ideje, tako tudi zdaj Nemčija hiti od zmage do zmage, do konca vojne, ki bo zmagoviti za osne sile. Končna nemška zmaga je le vprašanje časa in nemško ljudstvo je trdno odločeno, premagati vse dobe tega spora, naravno tudi tiste, ki so manj ugodne, ne da bi sovražne grožnje mogle vplivati nanj. Ta vojna — je dobesedno rekel dr. Göbbels — je sveta vojna za prostor in za gredo, ki vodi do razcvita vseh naših narodnih sil. Nova Evropa bo ustvarjena z zmago nemških in zavezniških sil na vseh bojiščih, ki jih je sprožil sovražnik. Duhovno in gmotno sodelovanje naše celine bo zmagalo nad nasprotnimi silami. Od voditeljev do zadnjega delavca, zadnjega kmeta in zadnjega vojaka, je ves narod poln evetega navdušenja za borbo in za neizogibno zmago.

Anglosaška gonja proti Darlanu

Rim, 18. nov. AS. Afera z Darlanom povzroča v obeh anglosaških prestolnicah ter med bezguskimi vladami najrazličnejše komentarje. Povsod so začeli jasno spoznavati, da so se poslužili admirala Darlana kot »priproste lutke«. To se ne vidi samo iz zadržanja generala De Gaulleja, ki se boji morebitnih tekmecev v Darlanu in Giraudu, marveč tudi iz izjave predsednika Roosevelta, ki je dejal na zadnjem sestanku z zastopniki tiska, da je bil politični sporazum, ki ga je sklenil general Eisenhower v Severni Afriki že začasen ukrep, ki ga upravičeno edino vojaški razlogi za omogočitev čim hitrejši zasedbi Maroka, Alžirja ter za ohranitev življenja številnih ameriških vojakov. Iz tega se torej jasno vidi, da namerava Roosevelt že zdaj odstraniti Darlana iz francoskega poveljstva v Alžirju, kakor vrže proč pomarančo, ko si jo izželi. Ta namen so potrdili tudi londonski krogi, ki so izrazili upanje, da je sodelovanje z admiralom Darlanom le prehodnega in priložnostnega značaja. General De Gaulle s svoje strani ni hotel poslati v Severno Afriko zastopnikov takozvane »borbe se Francije«. To zadržanje Roosevelta, Churchilla in drugih je nov dokaz anglosaškega hinavstva, ki uporabi vsa sredstva za to, da bi se drugi borili za njih.

Berlin, 18. novembra. AS. Gonja proti Darlanu zavzema v Londonu in Washingtonu vedno večji obseg. De Gaulle je bil sprejet pri Churchillu in je gotovo tudi zahteval od njega, naj ga še nadalje obdrži na vodstvu francoskih dešev. Angleži in Amerikanci skupno očitajo Darlanu, da ni imel toliko vpliva, da bi spravil na njihovo stran francosko mornarico, kar je bil verjetno glavni cilj angloameriškega vdora v Alžir.

Rim, 18. nov. AS. Podpredsednik angleške vlade Attlee je v Churchillovem imenu odgovarjal na vprašanja v spodnji zbornici ter je odklonil izjavo o položaju admirala Darlana v francoski Severni Afriki. Dejal je samo, da ni bilo med generalom Darlanom in generalom Eisenhowerjem ter drugimi osebnostmi nobenih razgovorov, ki bi veljali sedanjemu vojaškemu položaju v Afriki.

Polom anglosaške blokade

Ankara, 18. nov. AS. List »Cumhuriyet« se bavi v enem svojih člankov z blokado, s katero bi Anglosasi radi dosegli zmago nad Osjo. Toda, pripominja list, med prejšnjo in sedanjo vojno je v tem pogledu velika razlika; zdaj je Os storila vse potrebno za preprečitev nevarnosti. Os je zelo razširila svoje pridobitve in je zlasti v zasedbo velikanskih virov v Sovjetski Rusiji preprečila nevarnost lakote. Po drugi strani pa je

bitka za Atlantik obenem tudi protiblokada za Anglosase, ki jih je oropala svobode gibanja na morjih, za katero se morajo Anglosasi boriti z velikimi izgubami. Končno je vstop Japonske v vojno ob strani Osnih sil odzvel ves pomen toliko opevani bogataški blokadi.

Švica zopet protestira

Bern, 18. novembra. AS. Uradno poročilo pravi, da se je Zvezni svet znova bavil s kršitvami švicarskega zračnega prostora dne 7., 13. in 15. novembra s strani angleških letal navzlic sprejetim zagotovilom angleške vlade in je zato naročil švicarskemu poslaniku v Londonu, naj vloži oster protest proti tem ponovnim kršitvam.

Portugalski protest v Londonu

Lizbona, 18. nov. AS. Portugalska vlada je v Londonu in Washingtonu protestirala, ker so te dni angleška vojna letala večkrat letela nad portugalskim ozemlje.

Pogovori s slovenskim ljudstvom:

Vojna

Casnikar g. Alessandro Nicotera je imel snovi po radiu Ljubljana naslednje predavanje:

Ni naša naloga komentirati vojnih dogodkov. Mi smo si odredili nalogo, da razlagamo našo misel Slovence in sicer o stvareh, ki se tičejo naše pokrajine; mi moremo govoriti o nas, Italijanih in Slovencih, ki smo združeni v tej Ljubljanski pokrajini, in po možnosti razložiti Italijanski čustva in namene Slovencev, v kolikor jih sami zamoremo slišati in tolmačiti.

Če se dotikamo vojne, tedaj je to zaradi tega, ker prihajajo odmevi v naš okvir, kjer nekateri rajši slišajo neke gotove novice, za druge se pa ne zmenijo in se v gotovih trenutkih v svojih dušah navdušujejo zanje.

Enkrat smo že odsvetovali ljudem, mešati stvarnost z lastnimi željami; to se končuje z velikimi razočaranji. Pripisovati večji pomen tistim novicam, ki ugajajo in manjši pomen tistim novicam, ki niso ugodne, ne pomeni, da mora zaradi tega položaj postati drugačen, kakor pa si mi sami želimo, da bi bil. Naše ali vaše nade ne bodo spremenile poteka dogodkov. Kakšno izkrcanje ali kakšna zmaga ne more odločiti usodo vojne in tako sklepanje velja za prijatelje in za sovražnike. Moramo biti tedaj zelo previdni in ne smemo preceenjati, pa tudi ne podcenjevati dejanj.

To pa pravimo zaradi tega, ker smo že več ko enkrat odkrili, da se slovensko razpoloženje lahko ogreva ali hladi neodvisno od letnih časov...

Da bi bili bolj jasni, povemo, da se lojalnost — ta preprosta in zveneča beseda, na katero se tako pogosto sklicujejo — meri tudi po načinu, kako Slovenci sprejemajo vojna poročila. To je posreden, toda nezmotljiv način. Ali pa ti odmevi niso v skladu z našimi. Rekli boste: »Ta jo je pa pogruntal!« Razložili bomo svojo misel:

Rečeno je bilo in ponovljeno, da je možno sožitje, možno sporazumevanje, načelo za konstruktivno življenje brez temeljne lojalnosti.

Dokler Slovenci v celoti in popolnoma ne bodo dokazali takega jasnega duhovnega razpolože-

Nadaljevanje na 2. strani.

Delna mobilizacija v Španiji

Madrid, 18. novembra. AS. Z odlokom generala Franca so ministri za vojsko, mornarico in letalstvo dobili pooblastilo, da zapovedo delno mobilizacijo oddelkov, o katerih bodo sodili, da so potrebni za izpolnitev in ojačenje edine, odvisnih od teh ministrstev, in da zapovedo vpolike višjih in nižjih rezervnih ter pomožnih častnikov, če bi službene potrebe to zahtevale. Utemeljitev pravi, da sedanji položaj svetovne vojne, ki je zajela predel, ki je bil do zdaj miren, in ki se vedno bolj bliža Španiji, njenim kolonijam in njenemu

protektoratu, narekuje ta korak iz razlogov osnovne previdnosti, da se ojačijo ukrepi, ki dajejo poročila, da bo Španija obvarovana pred vojno, kakor je to v skladu z obrambo njene ozemeljske celotnosti in njene samostojnosti ter zagotavljajo ohranitev miru na njenem ozemlju. Ukrep o delni mobilizaciji je treba izvajati tako, da se ne bo nič spremenilo redno kmečko, industrijsko in gospodarsko delo in da se ne bo motil prerod države, ki je vsak dan močnejši, temveč da se bo ta prerod kar se da pospeševal.

Largo Caballero izroččen Špancem

Toulouse, 18. nov. AS. V rokah španskih oblasti so že od predvečerajšnjem bivši predsednik rdeče španske vlade Largo Caballero in številni drugi španski komunisti. Te so v nezasedeni Franciji prijele nemške oblasti ter jih izročile španskim oblastem.

Evgen Schneider umrl

Pariz, 18. novembra. AS. Včeraj zjutraj je v svojem stanovanju v Parizu nenadoma umrl Evgen Schneider, lastnik in voditelj velikih tvornic v Creuzotu.

Vladarjeva zahvala ljubljanskemu županu

Kod odgovor na brzojavno čestitko, ki jo je ljubljanski župan poslal Nj. Vel. Kralju in Cesarju ob priliki njegovega rojstnega dne, je Vladar blagovolil odgovoriti sledeče:

»Nj. Vel. Kralj in Cesar je zelo blagohotno sprejel vroče čestitke, ki ste mu jih poslali v imenu ljubljanskega mesta ter se toplo zahvaljuje. — Dvorni minist. Acquarone.

(Nadaljevanje s 1. strani)

nja, ne bodo mogli zahtevati postopek, ki ga vsakor odkrito in na splošno zahtevajo; tak postopek je Italija ponudila na lastno pobudo in ga je nato morala prekiniti prav gotovo ne po svoji krivdi.

Zato je torej potrebno osvetliti način, kako Slovenci sprejemajo vojna poročila in sicer med drugimi stališči, ki jih skušamo nekoliko obrazložiti.

Najprej moramo zabeležiti, da je še mnogo takih, ki se napajajo pri virih nasprotnih propagand. Drugi so pa zopet taki, ki so v svojih ohromelih naziranjih neozdravljivi. Nevednost pa stori še svoje. Nevednost dopušča kroženje mnogih nesmiselnih idej in proti temu resnično ni sredstva. Nevednost pripušča preprosto razpravo o vsem. Za nevedneže je strategija sredstvo za prebijanje časa; ali ste opazili, da vsi nevedneži vedo razpravljati o visoki strategiji in ni važno zanje, če so šele sedaj slišali o Salomonskih otkih in o pristanišču Dakarju?

Toda ta vrsta ljudi nas ne zanima. Zanimamo se za tiste plasti meščanstva, na katere bi se mogel naslanjati kateri koli trenutni ali bodoči politični program.

Prebivalci pokrajine pa se morajo sami pobrigati za to, če naj bo ljubljanski pokrajinski zagotovljeno življenje in zato se morajo pobrigati pred oblastmi; če pa vlada pri izvajanju svojih načrtov še preveč vpoštevata obnašanje in izraženo voljo prebivalstva, tedaj je kar najbolj na mestu, da mora to obnašanje in to voljo prevečati predsem nadvse jasna lojalnost.

Ta lastnosti, ki je prozorna, dejanska dopuščja, da se po vsaj svoji vsebini spregleda vsa iskrenost in vsi pridržki.

Iz tega tedaj izvira, da se sleherni negativno obnašanje slovenskega občinstva pozna na pogojih socialnega in gospodarskega življenja.

Splošno duhovno razpoloženje glede vojnih dogodkov je odločilni faktor za smerice, ki jih vlada sprejema in po svojih izvršnih organih v tej pokrajini izvaja. V obračunih ob koncu vojne bo treba računati z vsemi nerazumevanji in z vsemi dokazi sovražnosti, ki so jih Slovenci — odsek za odsek — izkazovali, ko se v teh mesecih igrajo s svojo usodo.

Naj si nihče ne domišlja, da bi vzbudil v nas kakršno koli negotovost; mi imamo o zaključku vojne pravo mistično prepričanje in zato se naša duša ne more omajati.

V nas fašistihi je prepričanje tako globoko zakoreninjeno, da je kos vsaki potrebi, pa četudi je ta prehodno trda.

Vemo, da so Slovenci, katerim se je posrečilo ugotoviti, iz kakšne snovi je italijansko ljudstvo; kajti zelo težko je v vseh podrobnostih spoznati drugo ljudstvo.

Tisoletjem tradicij se je v globini italijanskega ljudstva priključila še 20 letna tradicija fašizma, ki ga oživlja vsa prejšnja zgodovina. Fašizem živi v sreču vsakega Italijana kot odkritje, to je mogočna misel, ki osvetljuje to stoletje; to je misel, ki je uredila socialno vprašanje in je zaključila stoletni boj razredov, ko je napovedala, da se sile proizvodnje ne smejo bojevati med seboj, kakor to hoče marxizem, pa tudi kapitalizem, ampak morajo tehniški in izobraženstvo sodelovati med seboj v popolnem sporazumu in to ravno v korist proizvodnji.

V primeri s to ogromno resnico, ki je zasidrana v 45 milijonih Italijanov in še v stotini milijonov Evropejcev, v primeri s prepričanjem, da gre v tej vojni za vse do izčrpanja, tendenčne novice in lažniva propaganda ne morejo in ne bodo mogle omajati neomajljive vere italijanskega ljudstva.

Ce hočejo Slovenci tako meriti svoje obnašanje z obnašanjem Italijanov; če hočejo vohuniti za možnostjo zmage skozi odmeve vojnih poročil; če hočejo iz dejstev samih črpati gotovost, tedaj jih opozarjamo, da ne oblikujejo dejstva gotovosti italijanskega ljudstva, ker so dejstva čisto izvezta nadzorstvu (pa če tudi popolnoma nadzirana in resnična), ampak še nekaj bolj konkretnega od resnice, ki se ne naslanja vedno na dogodke: in to, kar jih preveča, to je vera.

Po načelih stare nezmotljive pameti črpajo Italijani svojo moč ne iz zunanjih dogodivščin, ampak jo imajo v sebi. Čutijo, da se lahko vse tisto, kar so mogli izvedeti v 24 urah, podre in uniči v naslednjih 24 urah. Tisto pa, kar ne more biti uničeno, je njihova vera, tako stara vera, tako neporušljiva vera. Ponovili bomo besede Pascala in zatrdili, da »ni nič tako gotovega, kakor vera«.

Evo, odhod izvira v dušah Italijanov gotovost in prepričanje o zmagi.

Prostaško blatenje spomina dr. Marka Natlačena

Komunistično zakotno glasilo »Slovenski poročevalec« je sedaj vendarle priznalo, da je bil bivši ban dr. Marko Natlačen ubit po nalogu komunistične stranke. Dosedaj je namreč komunistična propaganda razširjala govorice, češ da so ga ubili drugi in da so potem umor podtaknili komunistom. Nekateri navrneži, ki verjamejo vedno le to, kar jim nudi komunistična propaganda, so seveda verjeli. Sedaj pa je v brk njihovi neumnosti »Slovenski poročevalec« sam »uradno« priznal umor dr. M. Natlačena kot »justifikacijo« komunistične organizacije in skuša na dolgo in široko opravičiti zločin. Tri strani svojega zakotnega lista uporablja zato, da blati spomin bivšega bana in ga skuša prikazati kot nekega »izdajalca«.

S čim torej opravičuje komunistična stranka umor dr. Natlačena?

Najprej mu očita, da je imel stike z okupacijsko oblastjo. Po pojmovanju komunizma bi naj bil zločin, imeti stike z okupacijsko oblastjo! Vsak naj bi bil izdajalec, kdor se lojalno in pošteno podreja in kdor odkritosrčno izpolnjuje vse tiste dolžnosti, ki mu jih ne samo dovoljuje, marveč celo nalaga mednarodno pravo in krščanska morala! Toda komunistična propaganda je skušala prevreči pravne in moralne pojme in jih izključno podrediti ciljem komunistične revolucije. A pravo in morala se ne spreminjata kar ljavendan! Ko komunisti kritizirajo in obsojajo zadržanje pokojnega dr. Marka Natlačena do oblasti, naj vedo, da je njihovo zadržanje v popolnem nasprotju z mednarodno prizanimi pravnimi in od krščanstva sankcioniranimi moralnimi normami. Seveda bodo komunisti k temu rekli, da njih mednarodno priznane norme ali kakšne krščansko-moralne določbe niso nič mar. A s takim pojmovanjem se oni izločajo iz človeške družbe, ki gradi svoje sožitje na pravu in morali.

Drugi in največji očitek, ki ga »Slovenski poročevalec« navaja proti dr. M. Natlačenu, je ta, da je organiziral oborožen odpor Slovencev proti partizanstvu. Nečemo se tukaj spuščati v debato, v koliko je pokojnik res imel kakšno vlogo pri zatiranju partizanstva. Moremo reči samo to, da je kot pošten Slovenec in zaveden katoličan gotovo pri tej akciji sodeloval. Osnovna dolžnost vsakega katoličana namreč je, da mora ne samo komunizem odklanjati in ga obsojati, marveč se mora proti njemu celo aktivno boriti, v kolikor mu to njegove možnosti dopuščajo. Če tega ne stori, greši zoper vero, ki mu zapoveduje, da mora zlo preprečiti. Partizanstvo je do sedaj že tako popolnoma razkrilo, da pač nikogar ni, ki bi še dvomil, da ni to le spretno zakrinkana organizacija komunistične stranke. Stališče vseh poštenih Slovencev, zlasti pa katoličanov do »osvobodilne fronte« in do partizanstva je torej isto, kakor do komunizma na splošno, ker sta si partizanstvo in komunizem popolnoma istovetna. Če je torej pokojni dr. M. Natlačen sodeloval pri organiziranju protikomunistične akcije, ali kakor pravi »Slovenski poročevalec«, pri organiziranju »bele garde«, je storil le svojo splošno človečansko in zlasti versko dolžnost, kar mu je treba šteti le v dobro. To njegovo delovanje bo ostalo zapisano v zgodovini kot svetla točka njegovega prizadevanja za blagor slovenskega ljudstva.

Očitek torej, ki skuša z njim »Slovenski poročevalec« oblatiti dr. Natlačena in s tem opravičiti zločin, dosega ravno nasprotni učinek. Dr. M. Natlačen je velik prav v tistem dejanju, ki ga »Slovenski poročevalec« imenuje zločinsko, namreč v svoji borbi proti komunizmu. Tu se seveda pojmi ločijo. Kar smatra krščanstvo za krepkost, to je komunizmu zločin. Tu je najbolj razvidno, da gre prav za prav za borbo med dvema svetovnimima prepričanjima, med krščanstvom in boljševizmom, kar pa naši komunisti skušajo skrbno prikriti, kajti dobro vedo, da je narod krščanski in da se proč od krščanstva odtrgati ne da.

Drugi očitki, ki jih »Slovenski poročevalec« naprtnje pokonemu bivšemu banu, so le posledično nanašajo nanj in so deloma popolnoma izmišljeni, deloma pa napačno prikazani. Očita se namreč protikomunistični akciji, da izvršuje nad slovenskim narodom grozodejstva, da požiga slovenske domove, mori nedolžne ljudi, pošiljuje žene in dekleta, pleni in ropa itd. Ker je dr. M. Natlačen organiziral »belo gardo«, je torej kriv teh zločinov. Smešno, neumnost in zlobo teh očitkov kaj lahko sprevidi vsak, kdor je le en dan preživel na deželi, kajti brž bo uvidel, da je vsa dežela vstala kakor en sam mož, da iztrebi partizanstvo, kar se ji zopet mora šteti le v dobro. Res pa je, da je nasproti puški treba postaviti vsaj puško, da je zločin treba kaznovati, da je treba pristaje oborožene komunistične revolucije, če se nečesto vdati, brezobzirno postreliti, kajti vse to je v skladu s pravičnostjo in s pozitivnimi zakoni. Niso pa kmetje tako neumni, da bi si sami požigali domove, kot so jim to delali do zdaj komunisti, tudi ne, da bi morili lastne ljudi ali sami sebi plenili in ropali. Ta očitek, ki naj bi opravičeval smrt dr. Natlačena, je torej še najbolj smešen, naravnost zloben in mu more nasesti samo tisti, ki ni nikdar poznal naroda, njegovega hotenja in prepričanja, ki je odločno krščansko in protikomunistično.

Drugi očitkov »Slovenski poročevalec« zoper dr. Natlačena ne more navesti. Njegov umor opravičuje torej s sledečimi razlogi: 1. sodeloval je z okupacijsko oblastjo, in 2. organiziral je odpor proti komunistični revoluciji. Na podlagi teh razlogov je komunistična stranka po pisanju »Slovenskega poročevalca« sklenila smrt dr. Natlačena in ta sklep tudi izvršila. Da bi se pa pred javnostjo ne umazala, je Natlačen objavil brez vseh drugih dokazov za nekega »narodnega izdajalca«, ki da je izdal narodne cilje »osvobodilne fronte«.

Toda na nekaj komunistična stranka očitno že dolgo časa ved ne misli: da so cilji »osvobodilne fronte« pred ljudstvom že davno razkrinkani in nameni komunizma v ljubljanski pokrajini že več kot javno očitni. Zato tudi danes vsak pošten Slovenec ve, da se je nad bivšim banom izvršil ostuden zločin komunistične stranke in da je dr. Natlačen padel kot velik Slovenec in velik katoličan za sveto in narodno stvar. Te vere ne bo ljudstvu omajalo nobeno blatenje komunistične propagande.

»Slov. koledar« samo 20 lir!

Razdelitev sira za november

Prehranjevalni urad Visokega komisariata za ljubljansko pokrajino obvešča prodajalce in kupec, da bo nakup sira za tekoči mesec dovoljen le na odrezke živilskih nakaznic, in sicer na črki »A« in »B«.

Odrezek »A« je določen za nakup 60 gr zrnatega sira (ali sira s trdo skorjo), odrezek »B« pa za nakup 150 gr sira z mehko skorjo.

Pošiljanje paketov civilnim internirancem v taboriščih

Visoki komisariat za ljubljansko pokrajino objavlja:

Potom pristojnih mestnih vojaških poveljstev so bili ustanovljeni vojaški uradi v sledečih krajih: Ljubljana, Logatec, Grosuplje, Novo mesto, Kočevje in Crnomelj zaradi pošiljanja paketov civilnim internirancem, ki smejo vsebovati izključno oblačila.

Paketi morajo biti tako opremljeni, da se ne pokvari vsebina niti v času, ko se paket nahaja v uradu, niti med vožnjo. Zato se ne bodo sprejemali paketi, katerih ovoj ni dovolj močan in trpežen.

Darilo fašističnemu Dopolavoru

Tiskovni urad fašistične zveze objavlja: Nek legionar iz skupine Črnih sraj »21. aprila« je pred odhodom svojega oddelka poslal zveznemu tajniku darilo v znesku 10.000 lir. Zvezni tajnik se je tovarišju zahvalil za darilo in izročil celoten znesek Dopolavoru ljubljanskega fašija.

Važen sestanek pokrajinskega sindikata papirniškega in tiskarniškega delavstva

Na pobudo Pokrajinske delavske zveze v Ljubljani in njenega izvedenca Dal Pra je pokrajinski sindikat papirniškega in tiskarniškega delavstva sklical v lastnih prostorih važen sestanek, katerega so se udeležili poleg članov predsedstva sindikata in vodij drugih graličnih ustanov tudi predstavniki Pokrajinske delavske zveze.

Člani predsedstva sindikata so obrazložili nazorno razvoj organizacije in območje njene delavnosti. Potem ko so obravnavali preči položaj te kategorije, so predstavniki delavstva tudi razložili zahteve delavstva, ki ga zastopajo.

Izvedenec Zveze Dal Pra je nato izčrpno obravnaval vsa načeta vprašanja z vseh vidikov in pokazal razumevanje za težnje delavstva. Hkrati je prav tako pokazal na dolžnosti delavstva v sedanjem času.

Sestanek, ki je bil v vsakem pogledu uspešen, bo v najkrajšem času rodil lepe pridobitve za delavnost vsega sindikata.

Izdajanje dovoljenj za gibanje v pokrajini

Poveljstvo XI. Armadnega zbora, osrednji urad politične policije, javlja:

Od 18. t. m. dalje se bodo morale prošnje za dovoljenja za kretanje v ljubljanski pokrajini in v okolihu ljubljanske občine naslavljati na poveljstvo XI. Armadnega zbora ter predlagati pri poveljstvih postaj Kr. karabinerjev, ki so pristojna za določeno področje.

Izdana dovoljenja bodo prosilec dostavljena po tistih poveljstvih Kr. karabinerjev, kjer so bile prošnje vlozene. Določila glede izdajanja potnih propustnic (lasciapassare) ostanejo neizpremenjena in je v tem pogledu pristojna Kr. kvestura.

Razrešena občinska uprava v Cerknici

Visoki komisar je smatral za potrebno, da se razreši redna občinska uprava v občini Cerknica, in v smislu člena 3. Kraljevega ukaza z dne 3. maja 1941-XIX, št. 291

odreja:

Čl. 1. Redna občinska uprava v občini Cerknica se razpušča.

Čl. 2. Za izrednega komisarja občine je imenovan Leopold Turšič.

Okrajni komisar v Logatcu naj izvrši to odredbo.

Pogled po obednici Pokrajinske podporne ustanove v stari cukrarni, kjer dobiva obrok vsak dan okrog 200 ljudi.

CESARICA S TRPEČIM SRCEM

Drugo poglavje.

Vojvodinja Luiza se je dne 14. avgusta 1853 v spremstvu svojih najstarejših hčera Helene in Elizabete podala v Ischl, kjer je poleti prebivala avstrijska cesarska družina. Tja jo povabila njena sestra nadvojvodinja Zofija, mati Franca Jožefa.

Ze nekaj časa se je na dvoru na Dunaju in v Monakovem širila govorica, da se pripravila zakonska zveza sarjem in njegovo sestrično Heleno, da bi se vladarski hiši Habsburžanov in Wittelsbachovev. Smeje so dodajali: »Seveda je zakon že sklenjen, če nadvojvodinja Zofija to hoče.« Nadvojvodinja Zofija je bila namreč gospodovna ženska. Bila je bavarska princesa, hčerka Ludvika I. in žena avstrijskega nadvojvode Franca Karla.

Ko je bil blazni cesar Ferdinand prisiljen k odstopu, bi dne 2. decembra 1848 moral cesarsko krono dobiti njegov mlajši brat nadvojvoda Karel, ki je bil mož Zofije. Oba brata pa sta bila enaka nevedneža in bedaka in sta pač bila prava dediča svojega vzvišenega očeta Franca I., ki je bil sovraznik in tast Napoleona I.

Zofija se je rodila v letu 1805, poročila pa se je leta 1824, in je takoj pravilno presodila svojega moža. Nadvojvodinja Zofija je bila ozkosrčna ženska, ki je imela hiter in jasen pogled, bila je stremuška, nesramna, odločna, zagrizena in se je zanimala za vse

z neomajnim pogumom in se takoj z vsemi močmi spustila v politiko. V verskih vprašanjih je bila odsekana in bojevit, nepopustljiva in neumljena pa je bila v moralnih ozirih. Sicer pa so jo tudi v tem oziru zelo obrekovali.

Postala je nežna prijateljica vojvode Reichstadtskega, Napoleoneva sina in zanj se je toliko zanimala, da so se ljudje vpraševali, če nadvojvodinja Zofija ni bila tista edina ženska, ki je nesrečnemu orliču razkrila skrivnosti ljubezni. Ko je dne 13. junija 1832, nekaj dni pred svojo smrtjo, vojvoda prejel zadnjo popolnico, je ob njegovi bolniški postelji klečala tudi nadvojvodinja Zofija in prejela sveto obhajilo s tako pobožnostjo, da so vsi navzoči čutili, kako moli za otroka, ki ga nosi pod prsmi. Ta otrok je pozneje postal nadvojvoda Maksimilijan, bodoči mehiški cesar. Ali bi naj to skupno sveto obhajilo bila nekakšna duhovna poroka in ali bi naj bilo treba iz tega sklepati, da je bil rimski kralj oče Maksimilijana?

Ne, to ni verjetno! Nadvojvodinja Zofija je rodila Maksimilijana dne 6. julija; spočetje spada tedaj v prve dni oktobra 1831; ob tem času pa je bil vojvoda Reichstadtski že zelo bolan za jetiko, moril ga je kašelj in stalno se je potil v veliki vročici. Sicer pa imamo na razpolago pričevanje njegovega največjega zaupnika barona Prokescha-Ostena: »Vojvoda Reichstadtski je odšel v grob, ne da bi se dotaknil ženske.«

V novembru in decembru 1848 so žalostni dogodki zajeli cesarski dvor, ki se je moral zatoči v trdnjavo v Olomucu. Starodavna stavba Habsburžanov se je rušila na vseh straneh in vihar revolucije je grozil, da bo vse

dinja Zofija izkazala po svoji hladnokrvnosti, jasnovidnosti in junastvu. Ona je vžigala pogum v vseh sreih in vodila vse razprave. Knez Feliks Schwarzenberg, ki je bil maršal, dvorni minister in predsednik vlade hkrati, knez Windischgruetz, maršal in generalisim avstrijske vojske, grof Stadion, notranji minister in general Jelačić, hrvatski ban, so se vedno obračali nanjo in pri njej našli rešitev za vse težave.

Dne 2. decembra 1848 so se ob devetih zjutraj v slavnostni dvorani nadškofije zbrali vsi nadvojvode in nadvojvodinje, kardinali, maršali, prelati, visoki dostojanstveniki, ministri, generali, guvernerji, zboru pa je predsedoval cesar Ferdinand. Jutro je bilo megleno in na vseh obličjih se je brala žalost in nemir. Med smrtno tišino navzočih je knez Schwarzenberg prebral naslednje cesarjevo izjavo:

»Tehtni razlogi nas silijo k temu, da odložimo cesarsko krono in jo izročimo našemu zelo ljubljenuemu nečaku, Njegovi Cesariski in Kraljevski Visokosti nadvojvodi Francu Jožetu, ker je naš zelo ljubljeni brat, Njegova Cesarica in Kraljevska Visokost nadvojvoda Franc Karel, zase na korist svojemu sinu odklonil vse nasledovalne pravice, ki mu jih je prisojal pravilnik naše vzhisene vladarske hiše.«

Po dvojnemu učinku te odpovedi in tega dogodka je bila vladarska družina Habsburžanov rešena.

Ko pa je svojega moža nadvojvoda Franca Karla prisilila k temu, da se je odrekel nasledstvenim pravicam, si je nadvojvodinja Zofija sama odvzela slavni naziv cesarice.

Odslej bo vsa njena skrb in vse njeno stremušstvo veljalo samo temu, da bo iz svojega sina napravila trmestega in zgledega vladarja.

Začetek in razkroj partizanstva v stopiški občini

Tu so komunisti še posebej divjali nad Slovenci, ker se jim ti niso hoteli kar tako podati — Končno so ljudje z orožjem v roki planili nad komuniste

Koliko razdejania je med narodom povzročilo komunistično partizanstvo, morejo vedeti samo oni, ki so utrpeli vso ogromno škodo ali ki so od blizu videli, kako jim zločinci more starše, otroke, kako mučijo in more poštene fante in moške, ki niso marali podlež komunističnim vabam in zapeljavanjem. Naravno je, da je bil komunistični teror večji tam, kjer je bil večji odpor proti komunizmu. Nočemo s tem reči, da so grozodejstva le posledica ljudskega odpora proti komunizmu. Res je, da je bil komunizem nekako primoran seči po sebi lastnih metodah bolj zgodaj, kakor pa je to nameraval, prav zaradi tega, ker se mu je ljudstvo uprlo. Res pa je tudi, da bi vsa ta grozodejstva bruhnila še z veliko večjo silo na dan takrat, ko bi komunizem že za trdno ovil svoje klešče okrog slovenskega ljudstva. Kajti komunizem je po svojem bistvu krvav, klanje ima zapisano kot prvo točko svojega programa, neizprošno iztrebljenje vseh poštenih pa mu je podlaga, na kateri hoče zgraditi svoj način družabnega ustroja. Ta svoj program je začel neumisljeno izvajati povsod tam, kjer je mislil, da ima položaj v svojih rokah. Med drugim nam to dokazujejo razmere v stopiški občini v letošnjem poletju.

Počutki

Partizanstvo se je pri nas pričelo dokaj zgodaj, ko so drugi od njem morda še kaj slišali. S komunistično agitacijo je namreč že takoj pričel vojske z Rusijo prišel Dušan Ravtar iz Hrušice. Kakor povsod drugod, je tudi pri nas moral začeti tujec, ki ga je v ta kraj najbrž delegirala komunistična centrala. Ravtar namreč ni domačin, v Hrušici je le slučajno bival. Ravtar je vneto zbiral okrog sebe fante iz Hrušice, Gaberje, Brusnice in še nekaterih okoliških vasi ter pletel med njimi komunistične mreže. Poba namreč ni bil zastoj v Španiji. Dasi komaj dvajsetleten, ee je namreč že pred leti udeležil španske državljanske vojske kot prostovoljec na strani rdečih. Zato pa je že tudi v avgustu oziroma septembru lanskega leta izdelal točen načrt: Koncem vojske, ko se bo začela komunistična revolucija, bo šel s svojimi ljudmi od hiše do hiše. Povsod bodo vprašali, ali so moški pripravljivi iti z njimi ali proti njim. Tistega, ki ne bo maral potegniti z njimi, bodo kratko in malo ubili. Kjer bi se jim upirala cela družina, pa je stvar še bolj enostavna: samo bombo je treba vreči v hišo, pa bodo vsi »hin«. — Za fanta je seveda pravočasno izvedela oblast ter ga vtaknila v luknjo, kamor taki tiči spadajo.

Prvi partizani

Pokazalo ee je pa, da je bil Ravtar slab prerok. Komunistična revolucija ee je pričela pred koncem vojske — kvečjemu, ee je Ravtar mislil, da bo vojske takrat konec, kadar bo on s svojimi 100 možmi — toliko tepcev ee mu je namreč pridružil — vojsko odločil in končal. Prve oborožene partizane smo v naši fari videli že v novembru lanskega leta, ko so prešli župnijo v smeri od Podgrada proti Ratežu. Tedaj so bili ti tiči še pozniki: lepo ee prosili ljudi živeti. Hujših posledic ta pohod ni imel, le nekateri kmetje iz Hrušice in Orehka so imeli precej škode po zidanicah.

Prvi ropi

Po tem pohodu smo imeli pred partizani mir celo zimo, šele na spomlad ee se zopet pojavili. Veliki četrtek je namreč prišla večja skupina partizanov do žage na Gorjancih, ki je last vrhniskega župana g. Hrena. Ondotni prebivalci in vsi delavci ee zbežali domov ali v Stopiče. Kaže pa, da je bil ta beg bolj pesek v oči, ker se je pozneje pokazalo, da so nekateri izmed njih kar dobro znali voziti s partizani. Naselje pri žagi je tedaj ostalo prazno — pri žagi so namreč tri hiše za uslužbenstvo — zato so ga partizani lahko v božjem miru izropali. Pri ropanju ee se odklovali tudi nekateri prebivalci okoliških vasi — tudi dokaz, da bodo e partizani in partizanovom šli. Vendar pa so ee tedaj partizani še umaknili in ee se delavci že čez nekaj dni lahko vrnili na delo.

Nova propaganda

V maju ee je začela obširna komunistična propaganda. Partizani so razlagali ljudem, da bodo, če ee ne za prvi maj, pa kmalu potem, zasedli vso pokrajino, sklenili mir in pričel ee bo komunistični raj. Začela ee bo zlata doba miru in svobode za slovenski narod. Čeprav ee obljube čakaj zapeljive, jim ljudje ee niso preveč nasedali.

KULTURNI OBZORNIK

Mira Pucova: Tiha voda

Kot prva knjiga založbe »Dobra knjigarnica« v Ljubljani je izšel izvirni slovenski roman Mire Pucove: *Tiha voda* (str. 278). V stilizirani opremi Jele Vilfanove je izšel tako drugi roman mlade slovenske pripovednice, ki je svoje prvo delo izdala pred dobrim letom pod naslovom »Obraz v zrcalu«. S tem prvim romanom je stopila na knjižni trg, ne da bi prej — vsaj pod svojim imenom — vidnejše nastopala v javnosti. V nekem pogledu je bil ta velik roman — prvenec — odkritje v tem smislu, da smo postali pozorni na nov ženski talent; v marsičem pa nam je bila snov sama manj prikupna ter površno obdelana. Pokazal ee nam je ta prvenec kot precej bled posnetek meščanske literature, vplivane po francoskem in češkem naturalističnem družabnem romanu. Marsikomu se zdi bolj zbirka podob zakonskih škandalov ter razkrivanja intimnosti v taki obliki, da so bile bolj pikantne kakor pa umetniško nujne. Vendar pa ee imponirala že široka zasnovna in živahno pripovedovanje, ki pa ee imelo bolj značaj reportaže kakor pa umetniškega oblikovanja.

Tudi druga povest »Tiha voda« ima tak značaj naturalistične povesti iz meščanskega življenja, dasi ee godi v rudniškem kraju, po vseh znakih sodeč, v Zagorju ob pričetkih rudniškega razvoja. Tako ee čas pomaknjen kakih sedemdeset let nazaj ter bi bilo lepo snov za veliko socialno podobo našega rudniškega sveta, ki ee pri nas še tako malo obdelan, ee najboljše pri Javorniku (Črni breg), bolj kot v Mrzelovih liričnih in pravljeno kariranih črticah. Toda tudi v tem okolju je Pucova ostala v meščanskem svetu ter tako nadaljuje pri nas meščansko povest, ki ee zadnje čase stopila povsem v ozadje, kakor da ee Slovenci samo narod kmetov. Novejša književnost stoji vsa v znamenju vrnitve h kmetu,

Ropanje

Morda jih je od tega odvrčalo partizansko postopanje. Ze 17. maja so namreč partizani delo pri žagi na Gorjancih sploh prepovedali ter tako ljudem ukradli še tisto malo zaslužka, kar so ga imeli. Ponovno ee izropali lastnika žage. Odpeljali so mu 7 konj — en par ee pustil ondodnemu gozdnemu čuvaju — ves živeti v pijačo, dva tovorna avtomobila ter druge priprave v tovarni. Pijačo so kar na mestu spili. Ker ee bilo zanje preveč, so z njo postregli tudi delavcem, ter tako dokazali svoje »tovarištvo«. Naslednji dan so ee partizani oglasili tudi že po vaseh v dolini. Vodil jih ee Zelingar Anton, ki ee bil iz fare odstet že več kot 10 let. Zadnje čase ee je klatil neke po kočevskih gozdovih. Pripeljal ee s seboj kakih 30 partizanov. Govoril pa ee, da jih pride še 300 iz Gorjancev. Svoje žalostno življenje ee ta človek končal tako svoje vsak, ki ee partizanom kaj zaupal, pa jim ee potem postal nepotreben; bil ee od partizanov ustreljen že v juliju, češ da ee zlorabil njihovo »zaupanje«.

Od tega dne dalje so ee partizani v fari vedno pogosteje oglašali. Centrala ee bila v Gaberju, v občini Brusnice. Iz Gaberje so organizirali tudi vaško zaščito v Dolžu. Velike zasluge pri tem delu ee imelo ondotno učiteljstvo z go. Kronegger Zinko na čelu, ki ee v Dolžu šolska upraviteljica. Ker ee v šoli imela glavno besedo, jo ee hotela imeti pa ee pri partizanih. Ze o božiču lanskega leta ee razlagala, kako bo na spomlad, ko dobi poziv, tudi sama šla v hosto. Pozimi pa ee pridno pletla za partizane toplo obleko, prinašala v Dolž partizanski propagandni material ter agitirala. Vnet pomočnik pri tem delu ji ee bil učitelj Edi Srpan. Dosti sreče pa nista imela: v svoje rdeče mreže sta namreč ujela samo Janeza Juršiča iz Dolže.

Prvi odpor

Pravo divjanje pa ee po župniji začelo, ko ee bil pri Dolžu prvi spopad med bataljonom »Legije smrti«, ki ee imel svoje taborišče v stopiški fari, ter med partizanskim belokranjskim bataljonom, ki so ee mu pridružili še Gaberčani z namenom, da bi naše napadli. Pa so jo pošteno skupili: imeli so kakih 25 mrtvih in veliko ranjenih. Spopad ee je vršil 11. julija popoldne. Ukaz za napad ee prinesla partizanska vlada sama, ki ee se tiste dni oglasila pri komandi v Gaberju. Tudi pri pokoljih, ki so temu napadu sledili, najbrž ni nedolžna.

Zaščitniki in njih vlada

Med tem so partizani po vseh podgorških vaseh postavili svoje vaške zaščite. Zaščitniki so bili večinoma prisiljeni, le nekaj jih ee verovalo lažjivim obljubam. Vnet zaščitnik ee bil že omenjeni Janez Juršič. Bil ee absolutni gospodar soseske. Vodil ee volhonsko službo, teroriziral ljudi in sumljivo ovajal glavni komandi v Gaberju. Dajal ee tudi dovolilnice za pot v Novo mesto ali v Stopiče. Kdor ee hotel iti v Stopiče k maši, ee moral za to dobiti propustnico od Juršiča. Redno pa ee je zgodilo, da ee za taka dovoljenja »zmanjkalo papirja«. Kdor ee teh predpisov ni držal, ga ee čakala ostra kazen. Tako ee n. pr. šolar, ki ee šel k sv. maši in spovedi brez njegovega dovoljenja, bil kaznovan tako, da mu ee dal prste priprti med vrata. Njegova mati, ki ee tudi šla k maši, ee morala zaradi tega »zločinca« ribati šolske prostore, ki so jih rabili partizani, ali pa biti tri dni zaprt. Objubil ee tudi nagrado 500 lir tistemu, ki bi ujel domačega g. kaplana in ga prignal v Dolž. Da bi ujeli katerega od domačih duhovnikov, so ee partizani poslužili zvijače; namišljenega bolnika, ki naj bi ga šel gospod prevideti. V Stopiče ali Novo mesto izlepa niso koga pustili. Pa tudi dohodki so bili popolnoma onemogočeni: ceeste prekopane in s posekanim drevjem zametane. Zato so bili prebivalci tudi gospodarsko precej prizadeti, zlasti še, ker niso mogli in smeli ničesar prodati. Za črešnje so n. pr. druga leta dobili lepe tisočake, letos pa nič.

Duhovitega zaščitnika ee imela tudi vas Hrušica. Bil ee to Jože Rukše iz Hrušice št. 6, ki ee vašancom in drugim, ki so ga hoteli poslušati, oznanjeval, da ee sedaj prišla tista doba, ki jo ee on že 20 let pričakoval. Ljudje da bodo delali sedaj le 6 ur na dan, delavni obvezniki bodo le do 40. leta, vsi drugi pa bodo dobivali pokojnino. Vsi bomo enaki, gospode ne bo več, gospodstvo bo le kmet. On da ee vse to že v Rusiji, kjer ee bil ujet, videl in doživel. Bil ee učence Rav-

tarja Dušana. Sodeloval ee tudi pri umoru svojega sosedu župana Brulca. V roke pravice ee ni prišel, ker ee še klati po Gorjancih, a ušel tudi on ne bo. Za njim sta po prihodu »Legije smrti« ušla v hosto ee njegov sin in žena.

Poboji in grobovi

Dne 15. julija ee pridrvelo v naše vasi okrog 400 partizanov, ki so takoj začeli s svojimi zločinstvi. Iz Gaberje, kjer ee bila komunistična komanda, ee neprestano prihajala pošta, da ee treba pobiti vsaj 50% stopiških faranov. Potem bo fara očiščena in partizanske pridige bodo imele zaželjen uspeh. Pa tudi grožnje niso nič pomagale, saj so ee trije moški, ki so sicer v fari rojeni, pa niso že leta in leta živeli doma, odšli v hosto. Bila sta to dva čevljarska pomočnika — Dragan Alojzij in Sarlohar Leopold ter delomrznoč in klatež Bartol Franc. Prva dva sta šla v hosto obenem s svojima mojstroma, prvi v Metliki, drugi v Toplicah. Bartol pa ee partizanom pridružil nekeje v Beli Krajini.

Čiščenje ee bilo zelo krvavo, saj so ee v nekaj tednih partizani pobili 20 ljudi, ki so jim bili na poti.

Ubiti so bili:

- Štular Jože, delavec, Dolž, ubit v začetku julija nekeje pri Gaberju.
- Brule Franc, posestnik in župan občine Smihel-Stopiče, iz Hrušice št. 11, je bil odpeljan 12. julija in do smrti mučen 15. julija.
- Brule Jože, županov sin, Hrušica 11, star 16 let, vzoren fant, umorjen in odpeljan isti dan kot oče.
- Turk Franc, poljski delavec, Zajčji vrh 6, oče šestih otrok, umorjen 15. julija, češ da ee simpatiziral z belimi.
- Ovniček Franc, posest., Zajčji vrh 4, umorjen 15. julija nekeje pri Malem Orehku, češ da ee v njegovi hiši preoblekel neki kaplan, ki ee šel k belim.
- Kastrevc Alojzij, posestnik, Hrušica 4, zaveden Slovenec in poštenjak, oče 6 otrok. Odpeljan 12. julija, umorjen 18. julija pri gaberskem vodovodu v Gaberju.
- Turk Matija, posestnik, oče dveh otrok, dober Slovenec in dober katoličan, odpeljan 17. julija v Gaberje, ubit 18. julija.
- Vidmar Anton, pos. sin, št. Jošt 15 ter njegov brat Alojzij, oba iz ugledne krščanske družine. Umorjena sta bila nekeje v Podljubnu, za dan se ne ve.
- Ravnih Jože iz Malega Orehka 2, odpeljan 20. julija in nato umorjen, zelo dober fant.
- Bele Anton, Vrhi 7, zelo dober fant, odpeljan in umorjen v juliju, češ da ee bil pri belih.
- Šalohar Jože, Vrhe 7, zgleden in požrtvovalen fant in poštenjak.
- Ravnih Anton, sofer, Vel. Orehek 22.
- Ravnih Anton, Vel. Orehek 19, umorjen, ker ee bil partizanom naznanjen, češ da ima puško in ee ni »hotel izročiti«.
- Zevnik Janez, Dolž 66, umorjen, ker ee hotel pobegniti od partizanov, ki so ga odpeljali.
- Kastrevc Marija, Hrušica 16, 20 let.
- Ovniček Frančiška, Pangrčgrm 7, 27 let. Obe dekleti sta bili pošteni in neustrašeni ter zavedni Slovenki. Odpeljani 29. avgusta ter po enem tednu mučenja umorjeni. Goloba Janeza, Hrušica 29, ki ee oblastem naznanil Ravtarija, so zaradi tega prijeli partizani in ga obsodili na smrt.
- Zelingar Janez, Dolž 17, je bil obsojen na smrt, pa ee izpred lastnega groba ušel partizanom in smrti.

Vse te žrtve so bile sojene v gaberski šoli. Tam nekeje počivajo v grobovih, ki ee pa za vse točno ne ve. Ljudje pa pripovedujejo, da ee nahaja v okolici Gaberje vse polno grobov. Vseh, pravijo, da bo do 200. Saj so tja vlačili nedolžne žrtve iz cele okolice. Precej grobov ee tudi v okolici žage na Gorjancih. Na samo zaslišanje so jih v Gaberje vlekli zelo veliko: predvsem vse moške in fante, ki so bili pri Katoliški akciji. Tako so n. pr. k zaslišanju vlekli Kovačiča Antona s Hriba št. 5. Odpeljali so ga takrat kot župana in so ga tudi skupaj z njim vlačili okrog. Imeli so ga dalje časa privezanega na drevesu. Končno so ga spustili na pritisk ljudstva in pa ker ga ee neki partizan, ki ga ee stražil, naučil, kako naj ee zagovarja. Tudi Kovačičeva hiša ee pred njimi veliko trpela. Gospodarja so večkrat iskali. Pokradli so mu veliko moke iz mlina. Ko ee bil gospodar, od zgoraj omenjenega fanta v bolnišnici, so ga partizani celo tam hoteli zastrupiti.

ne samo k njegovemu etosu, temveč tudi njegovi surovosti, ki ee večkrat napačno tolmači kot prirodnost. Je pa to posledica odklona od lahkih, sebe zadovoljivih in zgolj sebe išočih meščanskih storije, ki niso posegale v globine, temveč iskale večinoma le v spolzko zakonsko zgradbo nezvestobe in varanja: vse samo na površju, ne da bi se premaknila oseba v svojem bistvu. Tako meščansko plehek ee bil prvi slovenski naturalizem z Govekarjem in drugim, globlje ee je pojmoval in etično zelo zaostrič Bevk, dočim ee novi kmetijski naturalizem šel v grobot in potenciran materializem, v prvotnost gona, za kar ee dobil hvaležno gradivo v kmetijskih snoveh. Tako ee bilo stanje našega pripovedništva do pred kratkim (Prežihov Voranc, Miško Kranjec), ko mlajši pisatelji ee zajemajo tudi iz kmetijskega idealizma in poezije, predvsem Jalen in Kociپر. Meščanskih snovi pa se naši pisatelji izogibajo, ali pa se ne najdejo v njih: dobrega meščanskega romana iz zadnjih let nimamo. Zanimivo ee, da sta ee v njem poskusili ravno dve ženski: Strojnikova in Pucova, različni po sodbah o takim življenju, v bistvu pa zelo podobni, ter obe gotovo talentirani. Prvo in drugo zanima le odnos žene do moža, trpeče, v zakonu nezadovoljne žene, ki jo mozeva nasilnost in neobzirnost samo seksualno izrablja, ne nudi ji pa ljubezni, kakor si jo želi in ee ji nudi v željah po drugem. Toda, če ima Strojnikova močno poudarjeno zavest družine in dolžnosti do zakona, ki ga žena kljub razglasju hoče braniti tudi za ceno odpovedi ljubezni; da torej kljub naturalističnemu vzniku in postajanju zgodbo duhovno-moralno razpletla, dasi včasih precej nasilno, gradi Pucova posledno v naturalističnem smislu ter tudi rešuje problem — na površju. Ne zaradi etične višje vredne dolžnosti, temveč zaradi čisto zunanjih zadev ee odpove osebni sreči, ki postane iluzorna spričo — kot v tej povesti — spremenjene zunanosti: bolezen črni koz ee vzrok »etičnega« dviga, odpovedi.

Zgodba povesti »Tiha voda« ee ljubavni trikotnik: inž. Novotny — žena Agata — in mladi Julijus, zaročence kmetijskega dekleta Frančke ter

bodoči trgovec v trgu. Tiha voda ee gospa Agata, ki ee čuti predana rudniškemu inženirju Čehu Novotnemu, nasilnemu in energičnemu človeku, ki ee se sicer strastno izživljal že drugod, tudi kozavo služkinjo ee napadel, a brani z živalsko strastjo ženo. Je to seksus, ki vara, a noče biti varan. Zena pa bi ee rada osvobodila tega nasilja, ki ee ji že gnusi, ter da povod Julijusu, da zahrepeni po njej z vso mlado strastjo. V vsej povesti ee iščeta ter trpita, ko ee prideta skupaj. Agata v tej novi želji po sreči želi močno smrt ob priliki rudniške nesreče, pa ni uslišana, čeprav ee sama zgrozil ee svoje tihe želje; ko jo moč pozneje nasilno zaklepa doma, zasnuje umor s strlinimom, potem ko dobil nepremišljeno izjavo Julijusovo, da ee poroči z njo, če bo svobodna. Toda Julijus sam ne misli z Agato resno, smatra jo ee za predmet nedovoljenega flirta, dasi ta strast sega tudi globlje. Toda Agata nima moči, da zastrupi moža, ki ima v sebi že klince črni koz, za katerimi umre kmalu nato. Od njega naleze bolezen tudi Agata; ko jo pa preboli, ee sicer prosta moža, toda — z nakaženim obrazom. S take zunanostjo ne more misliti na trajno ljubezen z Julijusom ter se mu — umakne: proda vilo in igrine iz kraja. Tako ee ona odloči za odpoved osebni sreči, za kar jo Julijus celo obsodil igraknja z njim ter se poroči z Francko, ki ee od prvega početka trdno veruje v Julijusa.

Tako ee se »Tiha voda« zopet pomirila in zgodba krvi in ljubezni zaključila z banalnim zakonom brez ljubezni...

To ee zgodba Tihe vode, ki ee pisana živahno ter s talentom, v katerega verujemo, da bo ee mnogo napisal. Vidi ee namreč, da piše Pucova z lahkoto in z notranjim pisateljskim živcem naturalističnega pripovednika. S to povestjo ee dala psihološke portrete treh oseb — vse druge stranske osebe stopajo zelo v ozadje, kakor tudi zanimivo okolje, ki ni moglo priti do prave veljave. To ee že ena glavnih napak povesti, da ee osebe preveč izstopajo s podlage ter zato vsa podoba zanimivega rudniškega trga ostane medlejša, kakor bi bila lahko, če bi Pucova pogledala bolj

Ponovno ropanje

Najhuje ee pred partizani trpela vas Hrušica. Konec avgusta so partizani vso vas popolnoma izropali. Le nekaj škode naj naštejemo:

- Kovačiču Marku, št. 1, so odpeljali 70 kg težko svinjo;
- Francu Kastrevcu, št. 2, dva vola, 300 lir, 100 kg pšenice, tri obleke, suknjo in povrtnik, srebrno uro;
- Jeraliču Francu, št. 3: 8 glav živine, 5 srebrnih žepnih ur, 2 voza, vso obleko, vse perilo, 300 kg pšenice, vso mast, boljšo kuhinjsko posodo — ostalo jim ee le to, kar so imeli na sebi;
- Kastrevcu Alojziju, ki so ga umorili, so izropali vse: 1 vola, telico, 2 svinji, voz z vso opremo in vse gospodarsko orodje;
- Brulcu Francu, št. 7: vole z vozom, kravo in enega prešiča;
- Kastrevcu Francu, št. 8: 2 kravi, 1 telico, svinje, 2 kozlička, 100 kg pšenice, moko, kuhinjsko posodo in rjuhe s posteljo;
- Brule Neži, št. 10: voli, telico, 3 prešiče, 30 kokoši, 500 kg pšenice, posteljno opravo, vse moške obleke, rjuhe, žensko perilo, kuhinjsko posodo, voz, gospodarsko orodje, 3 žepne ure, prstane, knjige;
- Brulcu Francu, umorjenemu županu, št. 11: par konj, 4 glave živine, 4 svinje, 2 voza, vse žito, vso kuhinjsko posodo, vso obleko, vse gospodarsko orodje. Razrušili so tudi zidnico ee prej, preden so umorili očeta in sina. Ostali so le zidovi Klemenčiču Alojziju, št. 13: par volov, par juncev, kravo, telico, 2 svinji, vse gospodarsko in gospodinsko orodje, vso moško in žensko obleko, moko, mast ter 4500 lir denarja. Pretepali in davili so tudi gospodarjevo sestro, pa so jo končno le spustili.
- Kastrevcu Jožetu, št. 16: par volov, telico, ovce, šivalni stroj, 50 kg moke, nekaj ženske obleke;
- Klemenčiču Francu, št. 18: 2 vola, voz z vprego, 75 kg pšenice, 100 kg težkega prešiča;
- Jožetu Srebrnjaku, št. 23: 1 prešiča in rjuhe;
- Golobiču Antonu, št. 29: kravo in sode;
- Bohte Alojziju, št. 37: kravo, 2 telici, 75 kg pšenice, 25 kg ječmena, »kokoši, zajce, obleko, rjuhe, odeje, čevlje, moko, mast, posodo.

Pri županu Brulcu so izropali vse tako po njegovem umoru. Ostali so le zidovi. Pri vseh drugih pa so izropali 29. avgusta v noči od sobote na nedeljo. Vse ljudi iz vasi, razen nekaterih, ki so ubili, so zaprli v cerkvice, jo zastržili in nato nemoteno vršili svoj posel. V cerkvi so bili do zgodnjega jutra. Pozneje ee je ugotovilo, da so vso to živino in precej obleke razdelili v Gaberju in v Suhodolu. Iz tega dejstva bi ee dalo sklepati, odkod so bili ti partizani doma. Vse pa ee je izvršilo po navdihu zaščitnika iz Hrušice, Jožeta Rukšeta.

Škoda po drugih vaseh: po krivdi partizanov ee bil požgan kozolec in skedenj Janezu Bařarju z Vrhov št. 4 ter kozolec Jožeta Baniča z Vrhov št. 21. V Dolžu so do golega izropali hišo Janeza Zelingarja. Na Zajčjem vrhu so pos. Ovničku, št. 4, pobrali vso obleko, 1 vola in vsa živila. Škoda ima nad 30.000 lir. Na Vrheh so pri Beletu uropali 140 kg težko svinjo. — Pa tudi po drugih vaseh so ropali: pobirali obleko, živeti in denar.

Odpor ljudstva

Ni tedaj čudno, ee so naši ljudje kmalu — takoj po prvih umorih in ropih — spoznali, kakšna ee osvoboditev, ki jim jo komunizem prinaša. Zato so ee komunistom odločno uprli. Iz vasi: Veliki Cerovec, Vrhe, Dolž, Pangrčgrm, Sela, Zajčji vrh, Mali Orehek, Vel. Orehek, Hrušica, Hrib so sploh vsi prebivalci zbežali v Stopiče in okoliške vasi. Najmanj 14 dni so bile vse te vasi popolnoma prazne. Skoraj vsi moški pa ee se prijavili v legijo smrti. In res: ko ee legija smrti pričela nastopati, ee partizanstvo kaj kmalu razpadlo.

Pravijo, da ee partizane pokopala najbolj njihova lastna strast, ko so prezgodaj prišli na dan s svojo akcijo, zlasti pa, ker so prezgodaj začeli izvajati svoj krvavi program, preganjati pošteno ljudstvo, zatirati vero in klati duhovnike. Preveč ee bilo nagrmadene v njih strasti, da bi ee mogli zakrivati. Lastna strast jim ee odžagala vejo, na katero so ee vsedli. Narod ee spoznal njihove podle namene, kmet ee uvidel, da ee v nevarnosti njegov dom, njegova zemlja, da ee to tisti komunizem, o katerem ee vedel, da ee sovražnik poštenosti in krščanske kulture. Začela ee se proti njemu borba, neizprošno zasledovanje, ki ee ne sme prej končati, dokler ne bo izločen iz gozdov in hribov zadnji zločinec. »Osvobodilna fronta« ee se nekaj pri vseh svojih akcijah opravičevala, češ da ee to volja naroda. Zdaj jo ee zadelo isto orožje, s katerim ee sama mislila ugonabljati poštenost in krščansko pravdičnost. Sama ee padla v jamo, v kateri ee mislila pokopati Slovence.

Najlepša knjiga letošnjega leta bo »Slovencev koledar«

Drobne novice

Koledar

Četrtek, 19. novembra: Elizabeta Tirinška, kraljica in vdova; Poncijan, papež in mučenec; Abdija, prerok; Mehtilda, devica.

Petek, 20. novembra: Feliks Valoa, spoznavalec in ustanovitelj reda; Edmund, kralj in mučenec; Simplicijski škof; Agapij, mučenec.

Novi grobovi

† Gospod inž. Milo Jelačin, industrijalec in častni konzul Romunije v Ljubljani, je izdihnil svojo dušo. Pogreb bo v četrtek, 19. novembra ob 4 popoldne iz kapele sv. Nikolaja na Zalah na pokopališču k Sv. Križu.

† Gospa Frančiška Konjar roj. Rekar je v Ljubljani mirno v Gospodu zaspala. Pogreb bo v četrtek, 19. novembra ob pol 4 popoldne iz kapele sv. Frančiška na Zalah na pokopališču k Sv. Križu.

Naj jima sveti večna luč! Zalujočim naše iskreno sožalje!

NOVOST!

DVE MLADINSKI KNJIGI

Kunčič: **Nebeška lestva**, povesti, 77 strani, S slikami opremlj. Fr. Podrekar, Karton, L21-Swift-Glavan: **Med pritlikarji in veličani**, (Gulliver), 106 strani. Slike: Romih, Karton, L. 30-

Najlepše darilo za svetega Miklavža

Založba Ljudske knjigarne v Ljubljani
Pred škofijo št. 5 — Miklošičeva ce-ča št. 5

Ravnatelj Franc Pretnar — 75 letnik

Komaj bi verjeli, da praznuje danes petinsedemdesetletnico svojega življenja občeznani odlični gospodarstveni strokovnjak g. Franc Pretnar, ravnatelj ljubljanske Mestne hranilnice v pokoj. Saj, kadar erčamo vedno prijaznega gospoda, mu moramo čestitati, da se mu starost kar nič ne pozna. In naravnost občudujemo njegovo mladeniško živahno udeleževanje v naših kulturnih, gospodarskih in karitativnih organizacijah.

Ravnatelj Franc Pretnar je bil rojen 19. novembra 1867 na Dobravi pri Kropi. Njegov oče, truden kmet, je sam naučil sina brati in računati. Ljudsko šolo in nižjo gimnazijo je potem obiskoval v Kranju; v peti gimnazijski razred je bil sprejet v Alojzijevo in je dokončal z odličnim uspehom gimnazijske študije v Ljubljani. Bil je potem enoletni prostovoljec pri vojaki. Prvo službo je nastopil pri računskem oddelku finančnega ravnateljstva v Celovcu. Meseca marca 1894 pa je bil imenovan za praktikanta v Mestno hranilnico, ki je bila takrat šele v pričetku razvoja. Temu zavodu je posvetil potem vse svoje moči. Leta 1895 je bil imenovan za hranilničnega blagajnika. Poleg blagajniških poslov je vodil tudi mešeni referat in posele glavnega knjigovodstva. Najtežja in odgovornost polna opravila pri Mestni hranilnici so bila v njegovih rokah. Dne 5. julija 1913 je bil imenovan za hranilničnega knjigovodjo, dne 15. aprila 1922 pa za višjega knjigovodjo velikega zavoda. Ravnateljstvo mu je bilo izročeno l. 1933. Službovanje ravnatelja Franca Pretnarja je tesno spojeno z vsestranskim močnim razvojem Mestne hranilnice. Tisoče in tisoče strank je on odpravil kot blagajnik, milijoni denarja so šli skozi njegove roke, računske vsote, s katerimi je imel opraviti kot knjigovodja, pa gredo na milijarde. Vsa dela je izvršil do pice natančno in bil pri tem vedno pretrpežljiv, da, naravnost ljubivni do vseh strank in do stanovskih tovarišev. L. 1908. je Mestna hranilnica ustanovila Kreditno društvo, ki naj podpira osebe, ki se bavijo z obrtjo in trgovino. Gospod Franc Pretnar je prevzel organizacijo in vodstvo preproste ustanove. Sam je opravljal tajniške in knjigovodske posle. On ima največ zaslug, da so obrtniki in trgovci dobili zaupanje do Kreditnega društva, ki je v resnici izredno veliko storilo za napredek domače obrti in je bilo vedno močna opora našemu gospodarstvu. Četudi so stanovska opravila zaposlevala našega jubilanta vse dni in večkrat tudi pozno v noč, je velikodušno pomagal pri raznih važnih in potrebnih organizacijah. Zvezo hranilnic je kot predsednik vzorno vodil in dosegel za vse vdanjane hranilnice veliko koristi. Za Narodno galerijo, Umetnostno-zgodovinsko društvo, za Ljudsko kuhinjo in še za druga društva si je v teku let pridobil veliko zaslug. Za življenjski jubilej gospoda ravnatelja mu želimo, da ga Bog ohrani v zdravju in moči še dolgo vrsto let. Naj bo njegovo delovanje v pomoč in srečo poslanecnikom in javnosti!

— Povračilo dopolnilne prenosne takse. Župnijski nadarbinarji, ki so za leto 1942 plačali dopolnilno prenosno takso, pa za povračilo še niso prosili, naj to takoj store. Prošnje z odrezki položnic se pošljejo škofijiškemu ordinariatu. Povračilo takse zapade z dnem 31. decembra 1942. Škofijiški ordinariat v Ljubljani.

— Po prvem snegu prvi led. Čudovito nagle vremenske spremembe. Od ponedeljka na torek ponači sneg. V torek zjutraj sta se nato spoprijela sever in jug za oblast. Zmagal je sever. V torek se je zjasnilo in zasijalo je jesensko prijetno sonce. V naše kraje je čez Kamniške planine vdrl mrzli val tako, da je bilo okoli polnoči prav mrzlo. Takrat je toplomer pokazal že 1.2°C pod ničlo. Pozneje pa se je ozačje nekoliko ogrelo. Ponoči je tulila burja in posebno divjala čez barjansko ravan, kjer je doseglja do 60 km na uro. Ponoči so mirno stoječe vode, tako jarki na Barju, kakor tudi razne mlakuže zamrzile. Napravila se je do 2 cm debela ledena skorja. V sredo je bila zaznamovana ob 7. zjutraj najnižja temperatura +2.5°. Led se je ohranil kljub temperaturi nad ničlo, ker je še dopoldne vel mrzli sever, ki je preprečil tavanje ledu. V torek popoldne, ko se je zjasnilo in zasijalo sonce, se je dnevi temperatura maksimum dvignil od prejšnjega +2.5° kar na +5 C. Bil je v torek res krassen jesenski dan. Elizabeta nam obljublja še več takih dni. Barometer je padel na 761.1 mm. Noč je

bila jasna in zvezdnata. Jutro v sredo je bilo brez megle.

— Nesreče. France Benčina, 64letni delavec, si je pri delu poškodoval levo oko. Pripeljan je bil iz Kočevja v ljubljansko bolnišnico. — Na Verdu pri Vrhniki je 7letni posestnikov sin Janez Kenk padel in si zlomil levo nogo. Sedaj se zdravi na kirurškem oddelku v Ljubljani.

— Zaradi tatvine mesa in masti obsojen. Pekovski pomočnik, 22letni Avgust Strajner, rojen v St. Vidu pri Stični na Dolenjskem, je bil član vlomilske družbe, ki je letos konec februarja in v marcu izvedla več drznih vlovov v razne kleti in živilske shrambe, od koder je odnašala svinjsko meso, mast, fižol in druge stvari. Nakradla je teh dobrot za vrednost oko. 20.000 lir. Družba si je prilastila tudi velik bakren kotel in dve vozni plati. Člani te družbe so bili že v začetku avgusta letos obsojeni na primerne kazni od 1 do 18 mesecev strogega zapora. Pred malim kazenskim senatom v Ljubljani pa je v torek bil obsojen še zadnji član te vlomilske družbe, omenjeni Avgust Strajner, ki mu je obtožnica napravila več tatvin, med drugimi tudi velik vlom pri mešarju Ludviku Mrklinu na Zaloški cesti, kateremu so odnesli za 40 kg raztega svinjskega subega mesa v vrednosti 1200 lir. Obtoženec Strajner, ki je bil že večkrat kaznovan, je bil obsojen na 1 leto in 8 mesecev strogega zapora, dalje tudi na 200 lir denarne kazni ter v izgubo častnih državljskih pravic za 2 leti. V Pražakovi ulici je obtoženec sodeloval tudi pri vlovu, ko so iz shrambe odnesli 17 kg svinjske masti, drugje pa pobrali po več 1000 jaje in neko kmetico opeharili za velik lonec masti.

Ljubljana

Razdeljevanje kuriva za kurjavo

Pokrajinski svet in urad korporacij obveščata: V zadnjih dneh se je pričelo z razdeljevanjem nakaznic za kurjavo na podlagi nakazil od strani Pokrajinskega korporacijskega sveta.

Ta nakazila so bila izvršena glede na trenutno razpoložljive in na bodoče verjetne količine premoza in drv v pokrajini.

Opozarjajo se vsi konsumenti, da naj smotrno trošijo količine kuriva, ki so jim nakazane, tako da se ne bodo v sledečih mesecih, ko bo nastopil hujši mraz, znašli brez kuriva, kajti nikomur v nobenem primeru in iz nobenega razloga ne bodo nakazane dopolnilne količine, temveč nasprotno se lahko primeri, da se bodo morale vsled nepredvidenih vzrokov skriti že nakazane količine.

Mestni preskrbovalni urad poroča:

V torek je začel Pokrajinski svet korporacij upravičenec na dom dostavljati nakaznice za kurivo tako, da pridejo prvi na vrsto javni obrati, zavodi in poslovni prostori. Ko bodo lastniki javnih obratov, zavodov ali poslovnih prostorov dobili nakaznice za kurivo, naj od srede 18. t. m. dalje pridejo zaradi dobave drv takoj na mestno pristavo v Povšetovi ulici 12 ali pa na športni prostor SK »Ljubljanec« na Ciril Metodovi (prejšnji Tyrševi) cesti. Na mestni pristavi bo mestni preskrbovalni urad oddajal žagana drva, kolikor jih bo seveda mogoče sproti našagati, na športnem prostoru »Ljubljanec« pa kar cela polena. Če bo mestni preskrbovalni urad ugotovil preveliko izgubo časa upravičenec s čakanjem, bo za razdeljevanje drv določil še tretji prostor ter o pravem času objavil naslov. Kdor pride po drva, naj prinese s seboj nakaznico za kurivo in denar, obenem pa seveda pripelje tudi voz, da bo drva lahko takoj naložil in odpeljal. Pooblaščenim trgovci s kurivom pa lastnikom javnih obratov, zavodov ali poslovnih prostorov ne bodo prodajali drv, pač pa se nadalje premozg. Privatna gospodinjstva bodo pa dobivala drva še vedno pri onih trgovcih, kjer so prijavljena. Da bodo upravičenci čim prej in v suhem vremenu dobili kurivo, priporočamo, naj kupujejo kar cela polena ter sami poskrbe za žaganje. Posebej pa opozarjamo, naj se upravičenci pri prevzemu nakaznic prepričajo, če so na nakaznici vsi kuponi, kakor so zapisani na vročilni polji. Strankam, ki imajo zaloge, so bili pripadajoči kuponi uradno odstrizeni. Dostavljaleci so upravičenci za pobiranje odobrenih taks za stroške nakazil, ki so označene v seznamih.

Na trgu ob mrzlem jesenskem dnevu

Ljubljana, 18. novembra.

Ob jesenskem zelo hladnem, čistem in lepem vremenu se je danes, v sredo, razvijal tržni dan, ki je običajen in tradicionalen na živilskem trgu. Tam na gobjem trgu pri semeišču so ženice, nekoliko zmruzoje ponujale v torek popoldne po raznih bližnjih gozdovih na Golovcu in Rožniku nabrane gobe. Na izbiro je bilo nekaj čebularjev, ježevk, štorovk in dobrih sivek, za katere je pri gospodinjah še največje zanimanje, kajti tem gobam zaupajo ljubljanske gospodinje že od davna, ko so drugače zelo nezaupne napram štorovkam, ježevkam in čebularjem, ki je zadnja prav okusna goba, samo gospodinja mora vedeti za pravi recept pripravljanja.

Na zelenjadnem trgu je bilo v obilici jesenske pozne špinacije. Šla je dobro v prodaj. Napram prejšnjim tednom pred Martinom je bilo na trgu mnogo manj emilivje. Še vedno lahko dobi ljubitelj rdeče redkvice kakš šopek za približek. Jo je še precej na trgu. Mnogo je bilo na izbiro lepega ohrovtja, nekaj zeljnatih glav, dalje zelene kolerabe in druge vrtnine. Zelenjadni otok je bil srednje zaseden. Mnogo je na prodaj uvožene istrijske evetače, dalje uvožene korenja in limon. Tudi pomaranče se že dobe pri branjevcih.

Gospodinje so danes hitle nakupovati razno zelenjavo, da so poprej prišle spet domov v tople kuhinjo. Videti pa je splošno, da so se letos ljubljanske gospodinje dobro preskrbele z različnimi kuhinjskimi potrebščinami in da so konzervirale mnogo zelenjave in jo tudi precej zamrznile. Pravijo, da imajo nekateri kar cele gredice po kletih, kjer sta navadno saevala samo premozg in bukovno poleno.

V stari dobi je bilo ta teden sila živahno vrvenje na sedanjem Krekovem trgu, ki so ga takrat navadno meščani v svojem žargonu imenovali »jarmarski place« (popačenka iz nemšči-

Italijansko lovsko letalo ki se je vrnilo z bojnega poleta, pregledujejo in pripravljajo za nove polete

ne »Jahresmarkplatz«). Jutri v četrtek je namreč sv. Elizabeta. Teden, ko je bila Elizabeta, je bil takrat velik jesenski semenj, ko so kmetje na trg pripeljali najrazličnejše pridelke, sadje in razno domače blago. Kramarji pa so po štantih od Mahrove hiše tja do Ljudske knjigarne prodajali razno blago, čevlje in drugo robo. Ta Elizabetin trg je bil zelo sloveč. Na trg so pripeljali Kropenčani tudi svoje izdelke, tako razne ponvice, železne lonce in drugo kuhinjsko ropotijo. Kropenčani so še pred dobrimi 40 leti prodajali to robo na trgu. Pa so se enkrat hudo pritožili pri županu nad tržnimi organi, ker so jim hoteli spremeniti prostor.

Izšlo je eno najlepših del, ki ga je slovenski književni trg pogrešal že desetletja, to je zbirka iger, čarovnij, ugank, raznih računskih nalog, raznih sestavljenk, kako se delajo jadrnalna letala itd. pod naslovom »Vesolja doma«. Delo je sestavil prof. Miklavž Kuret in po množini gradiva in po izvrstni urejenosti prekaša mnogo tovrstna tuja dela. Za naše družine je to neobhodno potrebna knjiga, saj tako lepe, koristne in duhovite zabave ni mogoče črpati nikjer drugje kakor le v tem delu. Delo je izšlo v treh knjigah, katere vsakdo lahko kupi po vseh trafikah in knjigarnah. Vsaka broširana knjiga stane le 9 lir, vse 3 skupaj v platno vezane knjige 40 lir, tiskane na boljsem papirju in vezane v celo platno pa 70 lir. Če pa postanete naročnik »Slovenske knjižnice«, boste pa to imenitno delo poleg drugih lepih književnih del dobili za znatno ugodnejšo ceno.

Iza god sv. Elizabete, velike tretjerednice in vzornice krščanske dobrotelosti bo danes (19. nov.) v cerkvi Marijinega Oznanjenja zvečer ob 6 po molitvi sv. rožnega venca kratek govor in na to slovesne litanije.

Na drugem letošnjem simfoničnem koncertu je glavna točka koncertnega sporeda Beethovnova tretja simfonija Op. 55 v Es-duru, ki je splošno znana pod imenom Eroična simfonija. To delo je napisal nesmrtni mojster v proslavo spomina velikega moža. Mislil je tu na generala Napoleona. Napisal je prvotno na partituro tudi posvetilo, katero pa je pozneje, ko je postal Napoleon imperator, prečrta! P. Tretja Beethovnova Simfonija je posebno znana po svojem drugem stavku, po žalobni koraciji. Poleg 9. Beethovnovne simfonije je tretja, njegovo največje in najpomembnejše delo. To delo se bo izvajalo poleg Cherubinijeve uverture Anakreon in Smetanove simfonične pesnitve iz čeških lozov in gajev, v poned., 23. t. m. rigenta D. M. Sijanca. Predprodaja vstopnic v knjigarni Drago Mario Sijanca. Predprodaja v knjigarni Glasbene Matice.

Čistilno kopališče v Zavodu za socialno varovanje na Miklošičevi cesti 20 bo z 20. nov. 1942 zopet odprto. Kopališče bo zaenkrat odprto le tri dni v tednu, to je ob petkih in sobotah ves dan od 8 do 18.30, ob nedeljah pa le dopoldne od 8 do 12. Parna kopalnica bo odprta samo za moške ob sobotah ves dan.

Težko živite brez znanja modernih jezikov, zlasti italijanske, nemščine in francoščine. Zato se prijavite čimprej v Korepetitorij na Mestnem trgu 17-L, kjer po dobri metodi poučujemo vse moderne jezike. Vodimo začetne, nadaljevalne in konverzacijske tečaje. Honorar zmeren. — Vpisovanje dnevno od 8—12 in od 14—16.

Stariši dijakov srednjih, trgovskih, strokovnih, ljudskih šol — pošljite svoje sinove in hčerke v Korepetitorij. Dnevno pripravljamo dijake (-inje) iz vseh predmetov (razlaga, izpraševanje, naloge). Za vsakega vodimo kontrolo na šoli, katero obiskuje. Po učnem načrtu pripravljamo privatiste in one, ki ne obiskujejo redno šole. Prijavljanje dnevno: Korepetitorij, Mestni trg 17-L, od 8—12 in od 14—16.

Razne nesreče. Anton Hrovat, 32letni delavec v Hrenovi ulici, je padel in si zlomil desnico. — Zasebnik Bogomil Samsa v Prisojnih ulici si je spahnil desno koleno. — Stanko Češnovar, 46 letni mizar, si je močno poškodoval prste leve roke. — Pavla Dernovškova, 40letna kuharica si je pri padcu zlomila desnico. — Emil Zabukovec, 8letni sin perice je na poti v šolo spodrsel in si pri padcu zlomil levo roko. — Josipa Gričarja, 38letnega mestnega delavca je na mestni pristavi pri Kodeljevem ugriznil konj v levo roko. — Maša Pavčičeva, 10letna hčerka tesarskega mojstra v Mostah, se je močno urezala v levo roko.

Uprizoritve nove izvirne slovenske opere. V soboto bo krstna predstava J. O. Dobejčeve opere v treh dejanjih: »Slepa miš«. Dejanje se dogaja v naših krajih na deželi in v podeželskem mestecu. Zgodba se pleče okoli testamenta slovenskega Amerikanca in njegove dedinje, ki se mora prisilno poročiti z določnim zeniinom. Značilnost dela je preprosta prisrčnost. Glavni motivi so pretežno valčki. Delo je melodiozno in prikupno. Dirigent in zborovodja je Simoniti, režiser in koreograf inž. Golovin.

Naznanila

GLEDALIŠČE. Drama: Četrtek, 19. novembra ob 16.30: Gradbenik Solnes. Red četrtek, — Petek, 20. novembra ob 15: Kralj na Betajnovi. Izven. Zelo nizžane cene od 10 lir navzdol. — Sobota, 21. novembra ob 16: Oče nas... Izven. — Nedelja, 22. novembra ob 10.30: Snegučica, Mladinska igra. Izven. Zelo nizžane cene od 10 lir navzdol. Opereta: Četrtek, 19. nov. ob 16: Don Pasquale. Red A. — Petek, 20. novembra zaprti. (Generalka.) —

Sobota, 21. novembra ob 16: Slepa miš. Opereta. Krstna predstava. Red premierski. — Nedelja, 22. nov. ob 15: Slepa miš. Opereta. Izven. Cene od 24 lir navzdol.

ROKODELSKI ODER. Proč od utrjujočega nemira modernega življenja nas vede »Roksi« v tibo zastije z divjo vinko trto ovite družinske hišice, v kateri bosta živeča dva, ki sta se zedinila v ljubavi, polni nepovzornega zdravlja njuhtih prirodnih značajev. Ta kosček moderne idile bomo uživali prihodnje nedelje v komediji »Roksi«, ki nam jo bomo uprizorili igralci Rokodelskega odra ob pol 5. uri popoldne. — Opozarjamo, da si preskrbite vstopnice v predprodaji na dan predstave od 19. do 12. ure in dva uri pred pričetkom v društveni pisarni, Petrkova 12. I. nadst.

RADIO. Četrtek, 19. novembra, 7.30 Laska glasba — 8 Napoved časa — poročila v italijanski — 12.30 Plošče — 12.30 Poročila v slovenski — 12.45 Koncert sopranistke Pavle Lovsetove — 13 Napoved časa — poročila v italijanski — 13.15 Poročila Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenski — 13.30 Operetno glasbo izvaja orkester, vodi dirigent Petralia — 14 Poročila v italijanski — 14.15 Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Sijanec, sodelujeta sopranistka Draga Sok in tenorist Andrej Jare — Operetna glasba — 15 Poročila v slovenski — 17.10 Pet minut gospoda X — 17.15 Nova plošče Centra — 19.30 Poročila v slovenski — 19.45 Pesmi in napeti — 20 Napoved časa — poročila v italijanski — 20.45 Koncert ritmo-sinfoničnega orkestra Cora — 21.15 Godba Kr. Finančne straže, vodi dirigent D'Elia — 21.50 Predavanje v slovenski — 22 Orkester posmi vodi dirigent Angellini — 22.45 Poročila v italijanski.

LEKARNE. Nočno službo imajo lekarnar: dr. Kmet, Bleweisova cesta 45; mr. Trnkočzy, ded., Mestni trg 4 in mr. Ustar, Selenburgova ul. 7.

Iz Brezovice pri Ljubljani

Zalostna usoda je zadelo družino Pezdur iz Brezovice 27. Preteklo soboto se je nevarno ponesrečila pri sekanju dreves gospa Frančiška Pezdur, mati g. kaplana Franca Pezdurja. Po kratkem in mučnem trpljenju, ki ga je zelo potrpežljivo prenašala, tako da ji je dejal zdravnik, da je prava mučenica, se je preselila iz doline solz in gorja v večno in srečno domovino. Objokujejo jo skrušeni mož in osem otrok, ker so z njo izgubili predobro mamo in skrbno gospodinjico. Vsem domačim izrekamo prisrčno sožalje. Zaupajte — mama vas ni zapustila — šla je domov v nebesa in čaka na vas, da tudi vi srečni prispete v svoj večni dom, kjer boste ostali vedno združeni. Pogreb rajne bo v petek ob desetih dopoldne.

S Spodnjega Štajerskega

Umrl je v visoki starosti 81 let rudarski upravnik v pokojni inž. Filip Krasnik v Trbovljah. — Na mariborskem kolodvoru je zadel kap 55letnega krojaškega mojstra Konrada Stražo iz Braslovč. — Na Teznu pri Mariboru je umrl sinček kovača Valter Zemljak.

Otroka svoje sestre rešil, pri tem se je pa sam ponesrečil. Na posestvu svoje sestre v Leskvcu, občina Črešnjavec, bivajoči Leopold Bezge zasluži vso pohvalo. Na dvorišču sta se podili dve telici, ko se je domača triletna hčerka neopaženo približala. Ena telica je postala vsa divja in je hotela napasti otroka, Bezge, ki je to videl, je hitro skočil k otroku in ga rešil, pri tem pa je telica njega udarila s tako silo, da so ga morali prepeljati v mariborsko bolnišnico.

Iz Hrvaške

Ustanovitev nove župnije v Zagrebu. Zagrebški nadškof dr. Stepinac, ki se na vso moč trudi za duhovno obnovo vernikov svoje nadškofije, predvsem pa vernikov Zagreba, je sklenil ustanoviti v Zagrebu novo župnijo. Nova župnija v Zagrebu se bo imenovala župnija Matere Božje Lurške in bo imela svoj sedež pri istoimenskem svetišču v Zvonimirovi ulici. Župnijo bodo slovesno ustanovili 6. decembra.

Delavsko naselje v Capragu. Po vzoru ostalih mest so tudi v Capragu pričeli lani graditi delavsko naselje, ki bo dobilo ime po dr. Evgenju Kvaterniku. Dosedaj so postavili že 54 hiš, v katere so se delavske družine vselile 15. t. m.

Uničena partizanska skupina v okolici Kalnika. Hrvatsko časopisje poroča, da je polkovnik Francetič s svojo skupino uničil večjo partizansko skupino v okolici Kalnika.

Iz Srbije

Nova srbska vlada na d-lu. Poročilo smo že o zadnji preosnovi srbske vlade ter o govoru njenega ministrskega predsednika Nediča o smernicah preosnovane vlade. Nedič je, kakor znano, tedaj poudarjal, da je svojo novo vlado postavil na čisto izvenstrankarsko podlago. Napovedal je, da bo strankarsko opredeljevanje ljudstva vnaprej še odločnejše zatiral, kakor pa dosedaj. To svojo nalogo, poleg številnih drugih, namerava doseči z novimi sodelavci, ki dosedaj strankarsko niso bili opredeljeni, ali pa so prekinili vse zveze z bivšimi strankami. Tako sta n. pr. iz prejšnje Nedičeve vlade izpadla oba Ljotičevca kot predstavnika edinega poljičji. gibanja v sedanji Srbiji, predvsem minister za narodno gospodarstvo Mihajlo Oljčan. Na njegovo mesto je prišel državni tajnik in tem ministrstvu inž. Veselinovič, ki je tudi že prej vodil izvedbo načrtnega kmečkega gospodarstva v Srbiji. Novi notranji minister Tasa Dinič, višji generalštabni oficir v p. in bivši poslanec ima nalogo predvsem organizirati notranjo fronto zaradi ohranitve popolnega mira in reda. V prejšnji vladi je Tasa Dinič zavzemal položaj izrednega komisarja za ureditev uradniškega vprašanja v Srbiji. V tem svojstvu je očistil srbski uradniški kader vseh levičarsko usmerjenih uradnikov in nastavljenecov. S to nalogo se bo bavil pa še naprej tudi kot notranji minister. Na glasu je kot odločen in borben mož.

Neka! za mlada srca

Rešil jih je

Če bi bil Jonny Colt žutil potrebo, da bi bil imel svoje vizitke, tedaj bi bilo pod njegovim imenom napisano, da je pustolovec, iskalec zlata, vitez brez gradu in podobno. Sam o sebi je najrajši dejal, da je raziskovalec in je bil res zmeraj spotoma v kako nepoznano pokrajino, ki je o njej menil, da je vredna njegovega obiska, ali da bo ondi našel kaj, kar mu bo omogočilo, da mu ne bo treba

večno taboriti v kakem nepoznanem pragozdu. Ker pa še ni bil dospel do take najdbe, je Jonny dobre volje jezdaril dalje skozi svetovno zgodovino in je bil v svojem ubožstvu kar zadovoljen.

Po golem slučaju je bil prispel na cesto, ki ga je zanesla v južnoameriško republiko roparjev. Zaradi opoldanske vročine se je moral malo ustaviti in k počitku ga je vabil tudi studenec ob poti, ki je bil obdan s sohnato trato za njegovega konja.

Privezal je konja in se je vrgel v senco nizkega drevesa z gostim listjem. Ležal je kake četrt ure, ko je začelš pakovanje konjskih kopit in glasno govorjenje. Prestrašil se je in z enim samim skokom svojih dolgih nog je bil že v krošnji drevesa.

Pokrajina je bila hribovita in na klancu ceste se je med drevesi pojavila četa jazdecev, in Jonny je že od daleč spoznal vojake, in sicer pet suličarjev tedanjega predsednika, čigar telesna straža je

bila sestavljena iz najhujših barab v deželi. Ko so se približali, se je že uresničila bojazen skritega Jonnyja. Tudi vojake sta privabila senca in studenec kraj ceste. Razjahali so in se ulegli v senco tik pod Jonnyjem.

Iz njihovega živahnega razgovora je kmalu posnel, kaj da hočejo v tej samotni, od prestolnice tako oddaljeni pokrajini. Pripadniki nasprotne stranke so se bili s svojim delovanjem spet pojavili, in general Juan Pereira, notranji minister, je zasnoval načrt, da bi se jih enkrat za vselej iznebil.

In tako je poslal malo četo in teh pet nepridipravov je imelo v žepu zaporno povelje za najodličnejše voditelje nasprotne stranke, pri čemer je četovodja režaje se pripovedoval, da je na papirju opazka »živega ali mrtvega« in da mu je senjor Juan med štirimi očmi še posebej pripomnil, da republika ne bi vedela kaj početi z živimi nasprotniki... Ti nepridipravi torej niso bili mnogo boljše od zahrbtnih morilcev in po njih obzirah je spoznal, da so znali voditelji dobro izbirati med izvržki republike.

Medtem pa je Jonny Colt nepremično ždel v krošnji. Za politiko se ni menil in zato ga ni zanimalo drugega ko usoda teh mož, ki je za njih skrivnost zdajle tako neprosto voljno zvedel. Brez dvoma ni lepo takole končati, vendar so že vedeli, kaj da počne, če so se v tej državi bavili s politiko. Naj pa zdaj pazijo, kako bodo glavo izvlekli

iz zanke, ki jih ogražal. Mnogo bolj neprijetna mu je bila misel, da bi opazili njegovo pričujočnost, saj je bilo kazno, da jim ne bo všeč. In medtem ko je Jonny še razmišljal o tem, se je nesreča že zgodila. Njegov konj, ki mu je bilo že dolgčas med grmičjem, je začel na ves glas rezgetati. Vojaki so planili pokonci, in medtem ko sta dva tresla v grmovje, so drugi pripravili puške za strel. Koj nato ste vojaka prignala konja, hkrati pa so začeli preiskovati vso okolico in preiskava se je končala, kot se je Jonny bal, z odkritjem njegove osebe. Na surovo povelje četovodje je Jonny splezal z drevesa in je mirno zrl v oči svojih sovražnikov, ki so s pogledi kar treskali vanj. Ker ni mogel tajiti, da bi ne bil slišal njih pogovora, so vojaki, navzlic njegovemu zatrdilu, da se za te zadeve nič ne briga, kar na kratko opravili z njim. Privezali so ga na njegovega lastnega konja, in potem je vsa konjica, z ujetnikom vred, odjahala dalje.

Tako ravnanje je Colta ujezilo. Bil je kot svobodni človek v dno duše užaljen in je neprestano preudarjal, kako bi se izvil. Slednje si je dejal, da so ga zoper njegovo voljo prisilili, da je postal udeleženec tega spora, in da bo najbolje, če se bo tudi on vmešal v to zadevo. — Preden so suličarji vrgli v ječo svojega jetnika v prvem kraju, ki so prišli vanj, so mu preiskali vse žepa in so hudo rentočili, ki so našli le malo drobiža in drugega nič. Jonny pa je bil vesel, da je imel bankovce skrivne v podlogi obleke in v čevljih, in je mirno čakal, kaj se bo.

Ze prvi dan je spoznal, da je bil njegov jetničar praznoveren in bebast. Indio, drugi dan je izjavil iz njega, da je tudi on pripadal opoziciji in je le nerad opravljal to službo, tretji dan pa se je Jonny odločil za naskok.

Ko je ponoči razparal podlogo telovnika, da je dobil dolarske bankovce, je zjutraj namignil čuvaju, ko mu je ta prinesel koruznega kruha in umazan vrh vode. Pod objubo molččnosti mu je zaupal, da je on, Jonny Colt, mnogo bolj mogočen mož, kot je videti. Da je prišel iz drugih držav le zato, da denarno podpre upor opozicije.

Indio ni nič kaj verjel tej pravljici, ker je bil zraven, ko so preiskovali Jonnyju žepa, pa niso našli skoraj nič denarja. To mu je tudi povedal.

Tedaj je Jonny nekam zakrčil z roko in je imel nenadoma dolar v roki. Drugi bankovec je privlekel iz vrča z vodo, tretjega pa je potegnil Indiu iz nosnice. Indio je bil ves osupel in prestrašen, a Jonny je mimo drugega umel tudi take igre, da se je prerinil skozi življenje. Za tako plačilo pa je bil Indio pripravljen storiti vse za Jonnyja, ki mu je velikodušno obljubil, da bo postal minister v novi republici. Nato je še letar po njegovega konja, dal mu je nekaj slabega orožja in Jonny je brž odnesel pete.

Pa ni jezdir kar tjavendan. Jonny ni bil tak človek, ki bi se dal brez kazni ujeti in si vzeti iz žepa denar. Koj je dozrel v njem sklep, da mora vse dobiti nazaj in da mu mora biti vse bogato poplačano. In — ali se ne bo najbolje maščeval s tem, da bo uničil načrte sovražnikov?

Zato je, ne da bi se pomisljal, odjezdil proti posestvu, kjer je vedel, da biva najodličnejši voditelj nasprotnikov, saj je upravičeno menil, da

bodo razbojniki njega najprej napadli. Skrbelo ga je le to, da ne bi prišel prepozno. Zato je počival le toliko, kolikor se je moral ustaviti zaradi povpraševanja po posestniku.

Pri tem ni zvedel le tega, da je na pravi poti, ampak tudi to, da se je od ure do ure bolj bližal vojakom, saj se jim ni prav nič mudilo. Četrty dan divje ježe je krog polдне prijahal na posestvo. Ker je zagledal na dvorišču nekaj vojakov, ki so kockali, je zdrevil kar mimo njih in je zares nepoznan prišel v hišo. A tu je naletel na nepričakovano težkočo.

larjev, vzel kravo in z njo odšel.

Kmet je šel domov in rekel svoji ženi: »No, pa sem prodal to presneto kozo.«

»Oh,« je rekla žena, »kosa stoji vendar v hlevu, saj si vzel s seboj kravo!«

»No,« je rekel on, »kaj nisi pri zdravi pameti? Trikrat sem na poti srečal dijake in vsi so me spraševali, kam da grem s kozo.«

Zena pa ga je odvedla v hlev h kozo in sedaj je rekel: »Ne more biti nič drugega, kot da so bili vsi trije domenjeni in so me vsi skupaj imeli za norca. »No, kar pripravijo naj se, to jim bom pokazal — zasolil jim bom še večjo šalo, kot so jo oni meni.«

Zdaj je kmet napravil svoj načrt in neki dobri prijatelj mu je moral na njegovo posestvo posoditi sto petdeset tolarjev. Nato se je pokrtil z okroglim klobukom in odšel v mesto. Tam je stopil v gostilno, kamor je zahajalo največ dijakov, in dal gostilničarju petdeset tolarjev. Nato je šel v drugo gostilno, dal tamkajšnjemu gostilničarju tudi petdeset tolarjev, in končno je šel še v tretjo gostilno ter naredil tam ravno tako. Zato pa se je z gostilničarji zmenil, da naj mu nanosijo na mizo, kolikor ho le zahteval, in da naj odgovore: »Je že dobro,« če bo vprašal po računu.

Naslednjega dne se je kmet usedel v prvo gostilno in si dal prinesiti jedi in pijače, da se je miza kar šibila. Kmalu so prišli noter tudi oni trije dijaki, ki so stanovali v kolegiju nasproti te gostilne. Ker pa je bil kmet v nedeljski obleki in klobuku, ga niso spoznali. Možak jih je povabil k svoji mizi, naročal tega in one, ga in gostilničar je neprestano nosil na mizo. Končno je kmet vprašal, koliko je dolžan, pri tem pa je malo prijel za svoj klobuček. Tedaj je gostilničar rekel: »Je že dobro.« Oni trije so se spogledali, kmet pa je vstal, ko da je čisto v redu, da mu je gostilničar tako odgovoril, in šel po svojih opravkih.

Naslednje jutro je bilo spet mogoče videti kmeta, kako je, komaj da se je zdaniło, šel

Oskrbnik mu je dejal, da ima don Esteban obisk in ga ne sme nihče motiti. Prav nič se ni dal pregovoriti, češ da mu grozi velika nevarnost, in se je le zasmejal ob misli, da gospodar ne bi bil varen v svoji lastni hiši! Šele po dolgem prigovarjanju je bil pripravljen, da bo tujca javil gospodarju, vendar s pogojem, da odloži orožje, češ da je to tudi oni gospod storil. Kazalo je, da je bil don Esteban jako previden mož. Jonny Colt je vse to sprejel in je le priganjal, da se mudi. Cim ga je oskrbnik javil, ga je sledil in kar planil v sobo.

Četovodja — saj to je bil tisti obisk — ga je na prvi pogled spoznal in koj vedel, kaj to pomeni. Don Esteban je osuplo gledal, kako se četovodja ritenski pomika proti oknu in kako je novi prišlec rinil za njim.

»Gospodar,« je vzkliknil ves osupel. A Jonny Colt ga ni niti pogledal, ampak je le grozeče motril svojega nasprotnika. »Midva sva oba brez orožja,« je zabrundal, »zato je najboljša prilika, da se pomeniva. Sem, ničvrednež!«

A četovodja se je zmeraj bolj umikal. Levico je držal vkvišku, desnico pa na hrbtu. Pravkar je hotel Jonny planiti nanj, ko se je pri oknu prikazala glava suličarja, ki je pomeril s puško v sobo.

Bukefal in druge slavne živali

Bukefal je bil najljubši konj Aleksandra Velikega. Ime pomeni: »z bikovo glavo«. To je čudno, in res so dolgo razglabljali o tem, kaj naj bi vendar pomenilo to ime. Nekateri menijo, da je imel konj tako široko glavo in je bil nemara videti ko

Aleksander Veliki na Bukefalu. (Slika je posneta po slavnem nepolijskem mozaiku »Aleksandrova bitka«. Crtniki deli kažejo poškodovane dele mozaika.)

kak bik. Drugi mislijo, da je bil brčkone tako močan ko bik, ki se upira in napada zmeraj z glavo. Vendar se dozdeva, da sta te dve razlagi napačni. Tretja razlaga namreč pravi, da je ime, konj vžgano znamenje bikove glave na čelu. In po tem znamenju je dobil konj ime.

Tega slavnega konja Bukefala ni mogel nihče drug zajahati kot kralj, ker je slehernega jezdeca vrgel s sebe. O tem konju krožijo razne pripovedke, tako tudi ta, da je bil konj v neki bitki res

Babica in Metka

Babica pripoveduje, da je stara, stara, toliko je preživela, da je smrt ne mara.

Punčka mala, ljuba Metka verno jo poslušaj, babici mladostna leta povrniti skušaj.

Sive ji lase razpleta, jih z glavnikom češe, v kodre ljubke jih navija in krog nje zapleše.

In globoke gube z lica, s čim naj jih izmije? V ljubezni se otroški k babici privije.

Tisoč vročih jih poljublj, in na čelo dala: lice se je razvedrilo — guba je ostala.

(L. Seškova.)

Istočasno pa je četovodja že imel samokres v roki in ni bil več neoborožen.

»Vojaki,« je zamrmral Jonny pobito. »Tako je,« je porogljivo pritrtil četovodja. »Vidite, da sem spet jaz tisti, ki sem nad vami! Ne vem, zakaj da vas je tisti ocel izpuštil, a bo že prejel svoje plačilo. Sicer bi bil vso zadevo izvedel brez hrupa, a zdaj bo šlo pač tudi tako. Zahvalite se svoji radovednosti, če boste z donom Estebanom vred šli k vragu!«

Tedajci so zakrivala vrata. Na pragu se je pojavila deklica, ki je prestrašenih oči motrila nepremično skupino.

Le za hip se je četovodja okrenil, a to je bilo za urnega Jonnyja zadosti. Kot bi trenil, je dvignil stol in ga zagnal v četovodjo, ki je omahnil na tla. V hipu zmage je moral spoznati, da je premagal. Jonny je preskočil mizo. V tej zmedbi je suličar ustrelil, a krogla je sčrčala nekam v eteno. Koj nato ga je Jonny zgrabil za vrat in ga izvlekel v sobo. Zunaj je odmevalo peketanje konj vojakov, ki so zbežali.

Čez več dni nato je odšel tudi Jonny s posestva. Don Esteban se mu je za rešitev življenja iz dna srca zahvalil in mu hkrati izročil velik dar v denarju.

v ranah, in je kri kar curljala iz njega, a da se ni prej ustavil, dokler ni kralja ponesel na varno in se je nato konj mrtve zgrudil na tla.

Komu še ni znana slavna zgodba o zvestem psu Argosu? Dvajset let je bil Odisej, knez z Itake, odsoten od doma, in ko se je vrnil, ga ni nihče spoznal. Le stari, skoraj oslepli pes, ki je nekoč živel lepo življenje in je bil zdaj prodan in je ležal na smetišču, je svojega gospodarja koj spoznal. Burno je planil k njemu in nato pri njegovih nogah poginil. — Na prelazu Sv. Bernarda v Alpah je samostan kjer imajo pse bernardince, ki rešujejo ponesrečence v tistih gorovjih. Najbolj slaven je bil bernardinski pes Bari, ki je bil 400 ljudem rešil življenje.

Obleke, ki naj izgubijo barvo

Pri Tunerigh, ki so staro barbarsko plemo velja le tisti kot bogataši, ki ima čim več oblek na sebi. Zatorej se oblečejo ljudje, ki hočejo kaj veljati, v čim več oblek, pa če je še taka vročina. A moda pri Tunerigh ima še ta predpis, da morajo biti obleke modre in da naj se ta modra barva pozna na koži. Zatorej ni Tunerigh nikoli bolj zadovoljen ko takrat, ko ima vso modro kožo. Seveda se skrbno varuje vode, da mu ne bi vzela modre barve s kože.

Neki igralec, ki ni bil slaven in ga občinstvo ni nič kaj upoštevalo, ie po neki predstavi posmehljivo dejal velikemu igralcu Ludoviku Devrientu:

»Danes vam pa galerija ni prav nič plo skala.«

»Prava reč, ie odvrnil Devrient, »saj sem jaz vendar igralec prve vrste!«

Po 16 letih

V Riškem zalivu je bojno ladjo bivše Rusije, »Slavo«, v prejšnji svetovni vojni potopila nemška podmornica. Čez več let nato se je estonska vlada trudila, da bi to ladjo dvignila iz morja. Ko so nekoč potapljači hodili po potopljeni »Slavi«, so videli topove še na istem mestu, kakor so jih biti takrat v bitki uporabljali. Nekoč pa se je potapljačem zadelo, da je iz ladje počil strel. Začu-

tili so nad glavami silni pritisk vode. In res se je po 16 letih sprožil izstrelk iz topa! Brez dvoma so se bili v topovski cevi razvili plini, ki so se zdaj vili, zaradi trosenja ladje, ki so jo skušali dvigniti. K sreči je bila topovska cev nagnjena navzdol, ker so bili takrat streljali v podmornice, in se je izstrelak zaril v morskno dno.

»Je že dobro«

Neki kmet je imel kravo in kozo. Toda začelo mu je primanjkovati krme in nekega dne je rekel svoji ženi: »Kravo bomo prodali; danes jo odženem na sejem.« Torej je vzel kravo in odšel z njo. Toda, ko je gnal kravo proti mestu, so ga videli trije dijaki in zmenili so se, da mu bodo eno zagodli.

Ko je bil kmet približno na pol poti, mu je prišel eden tičev nasproti in rekel: »Oče, kam pa greste s kozo?«

»Oh,« je rekel oni, »kaj nisi pri pameti; moja kozja je vendar doma; kravo ženem.«

»O,« je rekel študent, »spetem ste se pa menda zmotili in vzeli le kozo.«

Odšel je; na prihodnjem ovinku pa je prišel spet eden od njih in rekel: »Oče, kam pa kam s kozo?«

»Oh,« je oni spet rekel, »kaj nisi pri pameti? Saj sem že srečal enega dijaka in tisti je tudi govoril tako; ampak to ni kozo, to je krava!«

»Ljubi mož,« je rekel ta, »spetem ste se pa zmotili in odgnali kozo! Kadar boste drugič hoteli prodajati kravo, pa bolje pogledajte!«

Ko je bil kmet že prav blizu mesta, sta se srečala s tretjim dijakom.

»No,« je rekel ta, »kam pa greste s kozo?«

»Kaj takega!« je rekel kmet, »dva dijaka sta me že srečala in sta tudi tako govorila; ampak to je vendar moja krava, kvečjemu če bi se bil zmotil in odgnal namesto krave kozo?«

»Oh,« je rekel dijak, »saj to vendar vidite, oče! Krava pa najbrž stoji doma v hlevu; kaj pa tole kozo, bi prodali?«

»Ah, no,« je rekel kmet, »če sem se že zmotil pa vzel kozo, jo bom pa pač moral prodati. Kaj pa daš zanjo?«

»Pet tolarjev vam dam,« je rekel ta. To je bilo kmetu čisto prav in kupčija je bila v redu in sklenjena. Dijak je dal kmetu pet to-

nedeljsko oblečen skozi vas proti mestu. Danes je šel v drugo gostilno, in ko je šlo proti pol dnevu, si je zopet pustil prinesiti vsega najlepšega in najboljšega. Ni trajalo dolgo, pa so trije dijaki prišli zopet; kmet jih je zopet povabil, da jedo in pijejo z njim in jih je pogostil še mnogo bolje kakor prvi dan v gostilni nasproti kolegiju. Ko je prišel čas plačila, je zopet prijel za svoj klobuček in vprašal po računu. Gostilničar je zopet dejal: »Je dobro,« in kmet je vstal in odšel.

Ta stvar je dala dijakom mnogo misliti in pogovarjali so se: »Ta klobuček, ki ga nosi kmet, mora biti tak, ki izpolni človekove želje, kajti brž ko ga zasuje, je njegov račun plačan. Gledati moramo, da mu ga odkupimo. Kajti, če bomo morali plačati vse leto vse, kar bomo zajedli in zapili, še zdavnaj ne bomo imeli dovolj denarja; sedaj pa imamo še večino denarja, ki smo ga dobili od doma, in bi že mogli plačati tale klobuk.«

Kmet pa je bil naslednjega dne zopet na vse zgodaj zunaj in na poti proti mestu. Šel je v tretjo gostilno in tudi tu se je opoldne srečal z dijaki. Jedača in pijača v drugi gostilni ni bila še nič v primeri s tem, kar je kmet dal prinesiti na mizo danes. Ko so pa vse pojedli in popili, je zopet vprašal: »Koliko sem dolžan?« in pri tem zasakal malo svoj klobuk. Tedaj je gostilničar rekel: »Je že dobro.«

Zdaj so dijaki vprašali, ali bi mogli kupiti ta klobuk. Kmet pa je odgovoril: »Ne, ne, kje neki. Ta klobuk mi je veliko ljubši kot ne vem koliko denarja. Jaz lahko v gostilni še toliko pojem in popijem, pa samo primem za tale svoj klobuček, in račun je poravnán. To je pa nekaj vredno, ne? Saj ste sami videli in poslušali, kaj vse zna in more ta klobuk poplačati: srmino stegno, gosjo pečenko, ribe in rake in vse, kar je le v gostilni v zalogi!«

Po tem govorjenju pa so si dijaki zaželeli še mnogo bolj ta čudoviti klobuček in kar takoj so mu ponudili zanj pet tolarjev.

»Oh, kako naj pa prodam klobuk za borih pet sto tolarjev, kaj ste na glavo padli?« je odvrnil kmet. Končno so mu dijaki ponudili osem sto tolarjev. Ko je kmet slišal to ponudbo, je odgovoril: »No, pa naj bo, ker ste ravno vi.« Dal jim je svoj klobuk in vtaknil v žep osem sto tolarjev.

Ko je prišel domov, je rekel svoji ženi: »Študentje so mi najprej odkupili kravo kot kozo, in sedaj so mi odvzeli še moj stari klobuček za osem sto tolarjev.«

Kmet je bil s temi kupčijami, ki jih je napravil v zadnjih osmih dneh, kar zadovoljen. Toda dijaki?

Vzeli so klobuček in odšli v gostilno, kjer so prvikrat srečali kmeta. Naročili so gostilničarju, naj jim prinese jesti in piti, in vsi trije so se potem imeli prav zelo dobro. Najstarejši je nataknil klobuk in ko so vse pojedli in popili, je prav predrzno vprašal: »Gospod gostilničar, koliko smo pa dolžni?« Tedaj je prišel gostilničar s kredo in je račun in računai, da je bilo veselje, in vse so morali plačati.

Naslednjega dne je nataknil klobuk drugi dijak, kajti menili so, da najstarejši ni znal s klobučkom prav ravnati in ga ni prav zasukal. Tako so odšli v drugo gostilno. Toda ko je drugi dijak potem vprašal: »Gospod gostilničar, koliko smo dolžni?« je ta spet kar prišel s kredo in jim naredil masten račun.

Najmlajši dijak pa je kar naprej trdovratno trdil, da ona dva samo ne znata prav vteti klobuka. Naslednjega dne se je torej pokrtil s klobučkom on in šli so v tretjo gostilno. Ko so se najedli in napili, je začel klobuk na glavi vrteti in sukati, da ga je skoraj raztrgal na drobne kosce, in pri tem je vprašal, koliko so dolžni. Toda razočaranje kljub temu ni izostalo. Gostilničar jim je naredil dolg in obilen račun in niti vinarja jim ni popustil.

Tako se je povest končala, dijaki pa vseeno še vedno upajo, da bodo nekoč dobili klobuk, ki bo plačeval njihove gostilniške račune.

A. Fogazzaro

41

Palača ob jezeru

»Očka!« je smeje se vzkliknila Edita.

»Kaj pa je?« Steinegge ni razumel.

»Klobuk vendar!«

»Oh, saj res!...«

Ubogi starec si ga je zopet del na glavo prav v trenutku, ko je grof pozdravil Edito in ji prihajal nasproti z najbolj ljubeznivim nasmehom, kar jih je kdaj osvetlilo njegov strogi obraz.

IV.

Minil je teden dni, odkar so gostje prispeli v Palačo. Grofica Foska je trdila, da je bila prva dva dni zelo nezadovoljna zaradi pustega bratrančevega vedenja in zaradi tistih gora. Če bi v nadmestilo ne imela Marino, bi bila brez dvoma nemudoma odpotovala. Trdila je, da na tem svetu človek ne sme nad nobeno stvarjo obupati, razen nad tem, da bi bil grof Cezar enkrat počesan. Zagotavljala je, da se zdaj počuti tukaj kakor v nebesih. Privadili so se drug drugemu in življenje je postalo kar prijetno. Zdaj ni bila več v zadregi. Ves dan se je slišal njen glas, ko je hvalila Marino ali se dobrikala sinu ali godrnjala nad grofom ali Steineggejem ali se kregala nad služinčadjo ali pa govorila sama s seboj. V tem ni bila niti malo podobna beneški dami, ki je visela na zidu v jedilnici, čeprav je trdila,

da je to njena slika. Brez dvoma jo je nekdo slikal pred tridesetimi leti, ne da bi vedela, ko je bila ob neki prireditvi oblečena kot dožinja iz petnajstega stoletja. Neko pa je razlagal grofu na dolgo in široko o političnem gospodarstvu in mu pripovedoval o anekdotah iz prestolnega mesta. Z Marino se je pogovarjal o modi in o vseh grofičah in markizah, ki jih je spoznal v Benetkah in Turinu. Hotel se je pokazati duhovitega, ji skrivati knjige, ji zamenjal rokavice in zibal čola, ko sta bila na jezeru. Nenavadno pozornost je posvečal svoji zunanosti in je hotel sestrično očarati s svojimi oblekami iz najfinejšega blaga, prikrojenimi po najnovejši modi.

Steinegge, ki je kar žarel od sreče, je bil stalni grofičin spremljevalec. Grofica Foska je bila napram njemu zelo prijazna. »Žlica se spreha s skodelo,« je dejala smeje se, kadar ji je ponudil roko, da bi jo spremljal. Bila je z njim zelo domača in mu je včasih pripovedovala take zgodbe, da je bil Steinegge kakor na trnih, če je bila v bližini tudi Edita.

Zdelo se je, da se je Steinegge sprijaznil celo z Marino; morda zato, ker se je nameraval v kratkem preseliti s hčerko v Milan. Tudi Marina je bila tega vesela. Včasih je povabila Edito, da sta skupaj odšli na vrt, vendar pa se je zdelo, da Edita te naklonjenosti ni bila bogve kako vesela in se je je branila. Vedla se je napram Marino hladno, kolikor je to smela kot gost. Ne dalo bi se trditi, da je bila hladna po naravi.

Z grofico Fosko je bila zelo ljubezniva kakor tudi z grofom Cezarjem, čeprav je z vsakim obdevala druge. Grof Cezar je bil z njo nenavadno ljubezniv in ni hotel niti slišati o tem, da bi z očetom takoj odpotovala. Bil je z njo mnogo bolj zaupljiv kokor z njenim očetom. Govoril ji je o svojem samotarskem življenju z neko grenkobo, ki zakriva globoke boli in ji dejal, da njegovo zdravje ni nič več tako trdno, kakor je bilo že pred nedavnim. S sorodnikoma, ki sta bila z njim, pravo nasprotje, je bil neverjetno potrpežljiv. Z Marino ni govoril nikdar. Nikdar se nista niti pogledala.

Marino razpoloženje pa je bilo spremenljivo kakor aprilsko vreme. Po cele ure je bila zamišljena in molčeča, nato pa je nenadoma postala skoraj razposajena. Včasih se je šalila z bratranec in se spogledovala, tako da mu je zmešala glavo, potem pa ga ni pogledala več in mu niti ni hotela odgovarjati. Še nikdar ni bila tako lepa in zapeljiva. Pod bogatim vencem las, ki ji je pokrival čelo, kakor da bi hotel skrivati njene misli, so se velike oči iskriale bolj pogostokrat kot kdaj koli prej. Vsa njena postava je bila zanebljiva in obenem skrivnostna. Nihče ni slutil, kaj skriva v sebi.

Vsak dan so se vrstili izleti po jezeru. Navadno je pobuda za te izlete prišla od grofice Foske, čeprav se jih potem ni udeleževala. Izjavljala je, da ji zadošča potovanje po hiši. Nemalokrat je zašla v kak hodnik in se ni več znašla. Klicala je tedaj Kati ali Momola. Kati je že po-

znala vse luknje, kakor kaka stara podgana; Momolo pa se zlepa ni mogel znati. Nemalokrat se je zgodilo, da se je ob grofičinem klicu oglašil s točnim glasom kje iz podzemlja. »Že grem, blagorodje, samo ne vem, kod naj pridem do vas.«

Steinegge je bil s hčerko v tem času dvakrat v župnišču in tudi don Inocencij je prišel na obisk v Palačo. Doktorja pa ni bilo več na spregled.

Posebno vesela je bila družba, ki se je zbirala h kosilu in večerji v podzemlju. Zasmeh, šale, neslane opazke, zlobno šepetanje, smeh, kriki, godrnjanje tistih, ki so jih drugi motili pri jedi, vse to se je križalo in mešalo pod nizkimi oboki. Glas zvonca je pretrgal v hipu to zabavo. Kmalu pa se je znova začela, že huja zabavo. Ivanka pa se je znova začela, že huja zabavo. Kmalu pa se je zman jezila. Središče to zabave je bil navadno Momolo, ki ni znal reči drugega kot: »No, prenehajte že! Čedna družba si ga je pošteno privoščila, nato se je začela norčevati iz beneškega narečja in se nato lotila Benetk. Tedaj pa se je oglašila Kati in vsi skupaj ji niso več mogli biti kos. Prav kmalu je vse obvladala, nato si je izbrala enega izmed njih kot žrtev, se začela iz njega norčevati in šaliti, tako da so se mu vsi ostali smejali. Ko je svojo žrtev čisto zmešala, je z naveličanim obrazom utihnila.

»Bolj se zabavamo kakor gospoda,« je včasih izjavila Fani.

Morske ptice — prinašalke smrti

Nekako v sredi med Norveško, Veliko Britanijo in Irsko je skupina osemnajstih otokov, ki so zelo izpostavljeni vetrovom in valovom iz Atlantskega oceana. To so Färöerski otoki. Prebivalci teh otokov so revni in se preživljajo v pretežni večini z ribolovom. Po dolgotrajnih opazovanjih pa so ugotovili, da se predvsem v letih, ko je slab ribji lov, pojavlja na Färöerskih otokih svojevrstna bolezen.

Sedaj so našli tudi vzrok te bolezni, ki se je pojavljala, kadar ni bilo dosti rib. Zaradi pomanjkanja rib je nastalo tudi pomanjkanje hrane. Ker otočani v takih letih niso imeli kaj jesti, so začeli loviti ptice, ki so v velikih množinah gnezdile na otoku. Meso teh ptic pa je težko prebavljivo. Prebivalci so bili prisiljeni

hraniti se z mesom galebov in strakošev, tako se te ptice imenujejo, kar pa je bilo vzrok epidemijam na Färöerskih otokih. Nemalo je bilo tudi smrtnih primerov, ker so uživali to meso v prevelikih količinah. Zato je danska vlada strogo prepovedala loviti in uživati te morske ptice — prinašalke smrti.

Ostanki prastare katoliške bazilike

Nedaleč vstran od Pole v Istriji so v majhnem gozdčku odkrili kmetje pri kopanju globoke jame za apnenico ostanke prastare kato-

liške bazilike. Na podlagi odkopanih kipov, reliefov in delov oltarjev arheologi zatrjujejo, da so najdeni ostanke prastare katoliške cerkve, ki je stala na dotičnem mestu osmega ali devetega stoletja po Kr. rojstvu.

Pridelovanje riža na Japonskem

V Japonski, kjer so velika riževa polja, predstavlja riž glavno hrano Japoncev. Letos je bil pridelek precej večji kot leta 1941. Iz Tokija sporočajo, da so pridelali 67,3 milijonov »kokuov« (1 koku ima 142 kg), torej 12 milijonov »kokuov« več kot prejšnje leto.

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAF

Odelavniki: 15-30, 17-30, Sloga od 14 dalje, nedelje in prazniki: 10, 13-30, 15-30, 17-30

Film poln dramatičnih motivov je
Pot vrnitve

V glavni vlogi zopet Gvula Csartos poznan iz filma »Jetice«, Klari Tolmay in Maria Mezey
KINO SLOGA - TEL. 27-30

Tragična ljubezen ruske vojakšine...
Film razkošja, romantike in opojne glasbe

Fedora

Izborna igralska trojica Luisa Ferida, Amelco Nazzari, Osvaldo Valenti
KINO MATICA - TEL. 22-41

Telka odločitev veseljaškega vdovca za nov zakon

Glas vesti

V glavnih vlogah: Renzo Ricci, Luisella Beghi, Mariella Lotti in drugi
KINO UNION - TEL. 22-21

DARMOL
dicitura italiana
najboljše odvajalno sredstvo

GOSPODJE POZOR: Klobučarna „PAJK“ strokov. očisti, preoblikuje in prebarva vse vrste klobukov po nizkih cenah. Lastna delavnica. Se priporoča Rudolf Paik, Sv. Petra c. 38

SGARAVATTI SEMENTI S.A., PADOVA
Sementi di Ortaggi, Foraggi ecc.
Semena za zelenjavo, krmila itd.
Chiedere offerta. — Zahtevajte ponudbo.

Umrla nam je nepričakovano dne 17. novembra 1942, naša ljubljena žena, mama, sestra, teta in svakinja, gospa

Konjar Frančiška roj. Rekar

Pogreb blage in nepozabne pokojnice bo v četrtek, dne 19. novembra 1942, ob pol starih popoldne iz kapelice sv. Frančiška na Zalah k Sv. Križu. Ljubljana, Hrastje, Smlednik, dne 18. novembra 1942.

Zalujoči:

Janez, mož — Ivan in Julči, otroka
s sorodstvom

Sporočamo žalostno vest, da je umrl

inž. MILO JELAČIN

industrialec in častni konzul kraljevine Romunije

Pogreb pokojnika bo v četrtek, 19. novembra t.l., ob 4. uri popoldne z Žal, kapele sv. Nikolaja, na pokopališče k Sv. Križu.

Prosimo tihega sožalja.

Ljubljana, dne 17. novembra 1942.

Melita Jelačin in ostalo sorodstvo